

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

ТОПАЛОВА ІРИНА АНАТОЛІЇВНА

УДК 332.1:330.34:005.7:330.341.1:330.8(043.3/5)

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОРОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ
СИСТЕМИ РЕГІОНУ В УМОВАХ ТЕХНОГЛОБАЛІЗМУ**

Спеціальність: 08.00.05 – розвиток продуктивних
сил і регіональна економіка

РЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Київ – 2025

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Міжрегіональній Академії управління персоналом.

Офіційні опоненти

доктор економічних наук, професор

ТУЛЬЧИНСЬКА Світлана Олександрівна,

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського» Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри економіки і підприємництва

доктор економічних наук, професор

ДУБНИЦЬКИЙ Володимир Іванович,

Університет імені Альфреда Нобеля, професор
кафедри міжнародного маркетингу

доктор економічних наук, доцент

ПОПЕЛО Ольга Володимирівна

Національний університет «Чернігівська
політехніка» Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри менеджменту та
адміністрування

Захист відбудеться «18» березня 2025 р. об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.142.03 в Міжрегіональній Академії управління персоналом за адресою: 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2.

З дисертацією можна ознайомитись у Міжнародному бібліотечно-інформаційному центрі ім. Ярослава Мудрого Міжрегіональної Академії управління персоналом за адресою: 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
д.е.н., доцент

Ганна БРАТУСЬ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасне ведення світового господарювання в умовах глобальних змін супроводжується прирощенням нових знань, технологій, виробництва продукції та новітніх послуг, в тому числі інформаційно-комунікаційних. Ці важливі явища формують інноваційний вектор розвитку регіонів, допомагають формувати конкурентні переваги та розробляти адаптивні механізми. Відповідно до сучасних трендів територія стає не тільки середовищем здійснення економічних дій, але й продавцем ресурсів, товарів та послуг, що робить її повноправним учасником ринку, об'єктом регіональної економіки та політики держави в цілому. Окремі регіони інтегруються у світове господарство.

Сталий розвиток соціально-економічної системи (СЕС) регіону базується на багатьох факторах. Одним з важливіших є ресурсний потенціал СЕС регіону, який формується під впливом процесів інноваційних змін, впровадженні новітніх технологій, інтенсифікації використання наявного ресурсного потенціалу, кваліфікованого персоналу наділеного додатковими компетенціями тощо. Особливо гостро постають питання самозабезпечення СЕС регіону на засадах її саморозвитку. Подальший економічний розвиток вбачається у реалізації концепції саморозвитку вітчизняних регіонів на основі використання потенціалу ресурсного забезпечення їх територій. Саме ресурсне забезпечення надає цілісний зміст регіональним економічним системам, забезпечуючи їх незалежність та конкурентоспроможність.

Зміни, що пов'язані із появою новітніх технологій, нарощенням інноваційного вектору розвитку формують, у свою чергу, фактор техноглобалізму, який виступає складовою процесів глобалізації економіки, інноваційно-інвестиційної активності, інформаційного глобалізму, інноваційних процесів, інтернаціоналізації технологій, прирощення нових знань. Частиною техноглобалізму є цифрова трансформація, яка визначає шлях подальшого розвитку СЕС регіону. Трансформація цифрового функціонування регіону безпосередньо пов'язана саме з його устроєм, політикою, що проводиться, функціонуванням економічної та соціальної підсистем. Формування всебічного е-середовища, нових форм економічного обміну, цифрової трансформації оточуючого бізнес-середовища, штучного інтелекту, платформатизації господарської діяльності – це умови сьогодення.

Концепція саморозвитку соціально-економічної системи регіону набуває практичного значення. У процесі саморегулювання та адаптації до постійно змінних умов внутрішнього і зовнішнього середовища виникає зміна організаційної системи, тобто самоорганізація. Важливими при цьому постають питання формування і використання потенціалу ресурсного забезпечення, визначення його особливостей та можливостей ефективного використання в економіці регіонів, кількісної та якісної його оцінки, ефективності освоєння ресурсів та формування ланцюгів ресурсного забезпечення СЕС регіону.

Питаннями дослідження стійкості СЕС регіону, модернізації його інфраструктури, науково-технологічного розвитку в умовах глобалізаційних змін присвятили свої праці такі вчені: Амоша О., Бойченко Е., Буркинський Б., Вахович І., Головченко О., Гончаренко М., Горячук В., Данилишин Б., Дубницький В.,

Заблудська І., Захарченко В., Кизим М., Кравців В., Лайко О., Ляшенко В., Мельник М., Меркулов М., Попело О., Реутов В., Снігова О., Степанов В., Сторонянська І., Тульчинська С., Уманець Т., Федулова Л., Федулова С., Хвесик М., Шевчук Л. Шевчук Я., Шлафман Н., Шульц С., Якушик І. та ін. Однак, недостатньо досліджені питання створення умов для саморозвитку регіонів на основі встановлення закономірностей соціально-економічного розвитку. Окремі вчені ретельно розглядають питання цифровізації суспільного життя, цифрової трансформації господарської та підприємницької діяльності в контексті стійкого розвитку СЕС регіону. Потребують більш детального дослідження питання методичного забезпечення формування інструментарію впровадження процесу цифрових технологій в бізнес-процеси, одним з яких є цифрові платформи. Також, важливим постають питання створення взаємозв'язків між цифровими технологіями та компетентнісним потенціалом, тобто змістом господарської діяльності, розвитком підприємницького середовища, суб'єктами бізнес-процесів, ринкового середовища та іншими компонентами.

Повоєнне відновлення країни буде здійснюватись завдяки сталому розвитку регіонів шляхом використання ресурсного потенціалу СЕС регіону. Однак, невирішеними постають питання прирощення та раціонального використання потенціалу ресурсного забезпечення регіонів з позицій товарної та ресурсної безпеки регіонів, самозабезпечення та саморозвитку регіонів, економічної незалежності регіонів. Особливого значення набуває формування та управління бізнес-процесами СЕС регіону, оскільки це дозволяє: побудувати сталі взаємозв'язки між усіма учасниками цих процесів, створити можливості для появи нових бізнес-моделей, забезпечити регіональне і міжрегіональну взаємодію суб'єктів підприємництва задля перерозподілу ресурсів та сировини, забезпечувати товарну незалежність регіону, швидко реагувати на зміни в оточуючому середовищі в умовах військового стану, розгалужувати ринкову інфраструктуру відповідно сучасним тенденціям науково-технологічного прогресу.

Зазначене зумовило вибір теми дисертації, її мету, завдання, предмет, структуру і напрями дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно науково-дослідним темам: «Формування підходів управління соціальною відповідальністю у менеджменті персоналу» (№ держреєстрації 0121U114724), у межах якої автором запропонована укрупнена структура ланцюга ресурсного забезпечення регіонального та міжрегіонального співробітництва на основі соціально-етичної концепції маркетингу; «Удосконалення управління бізнес-процесами на підприємствах» (№ держреєстрації 0121U000270), де автором розроблено концептуальний підхід до організаційно-економічного механізму формування ефективних ланцюгів ресурсного забезпечення на регіональних ринках; «Стратегії і технології формування конкурентоздатного людського капіталу в системі освіти як головного фактору розвитку вітчизняної економіки» (№ держреєстрації 0121U107901), у межах якої запропоновано інструмент експортного опитування щодо систематизації конкретних проблем у підприємницькому секторі та здійснено пропозиції щодо підвищення

результативності суб'єктів підприємницького сектору СЕС регіону; «Створення комплексу маркетингу інновацій на регіональному рівні» (№ держреєстрації (0119U000417), у межах якої обґрунтовано концептуальний підхід до діагностики ресурсного забезпечення економічної самодостатності регіону як доміанти повоєнного відродження та модернізації підприємницького середовища на засадах резильєнтності; «Організаційне проектування інтеграційних бізнес-структур у національній економіці» (№ держреєстрації 0118U007238), де автором обґрунтовано концептуальний підхід до управління бізнес-процесами СЕС регіону у взаємодії та координації суб'єктів підприємництва; «Науково-методичні засади формування маркетингу стійкості в забезпеченні сталого розвитку на рівні підприємств, регіону, держави (№ держреєстрації 0121U108977), де запропоновано заходи інструментальної підтримки вирівнювання структурних диспропорцій ресурсного забезпечення підприємницького сектору СЕС регіону; «Адаптивне управління бізнес-процесами в умовах цифровізації економіки України» (№ держреєстрації 0122U000801), де автором визначено теоретичне підґрунття формування цифрових платформ як складових цифрової екосистеми регіону.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретико-методологічних засад та методико-прикладних положень щодо формування ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону в умовах техноглобалізму.

Досягнення зазначеної мети зумовило визначення таких завдань:

- розвинути соціально-економічну сутність регіональної економічної системи та визначити її характерні ознаки;
- розробити теоретико-методологічний базис дослідження саморозвитку соціально-економічної системи регіону з удосконаленням понятійно-категоріального апарату;
- сформулювати концептуальні положення саморозвитку соціально-економічної системи регіону на засадах формування її ресурсного забезпечення;
- запропонувати модельне забезпечення науково-технологічного розвитку регіону в умовах цифрової трансформації соціально-економічної системи регіону;
- визначити особливості формування векторів саморозвитку соціально-економічної системи регіону в умовах техноглобалізму та з'ясувати при цьому сутність адаптивного управління регіональної економічної системи;
- розробити науково-методичний підхід до виявлення структурних диспропорцій ресурсного саморозвитку підприємницького сектору соціально-економічної системи регіону з наданням відповідного інформаційно-аналітичного забезпечення моніторингу перерозподілу ресурсів в господарській діяльності регіону;
- удосконалити процес планування ефективних взаємовідносин суб'єктів підприємництва соціально-економічної системи регіону у її ресурсному забезпеченні в процесі саморозвитку з відповідним структурним моделюванням та ідентифікацією бізнес-процесів ланцюгів постачання ресурсів;
- конкретизувати зміст та специфічні риси взаємодії та координації суб'єктів підприємництва соціально-економічної системи регіону в умовах рефлексивно-

активного середовища;

- дослідити сучасні тенденції саморозвитку соціально-економічної системи регіону в умовах процесів цифровізації та науково-технологічного розвитку;

- розробити структуру організаційно-економічного механізму формування ефективних ланцюгів ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону;

- удосконалити концептуальні положення підвищення результативності регіональної економіки з розробкою відповідних критеріїв;

- розробити пропозиції інструментального забезпечення ресурсами з поліпшенням якості бізнес-процесів на основі формування цифрових платформ за допомоги імплементації закордонного досвіду.

Об'єктом дослідження є соціально-економічні процеси у формуванні ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону в умовах техноглобалізму.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та методичні положення щодо формування ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону в умовах техноглобалізму.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань застосовувались сучасні методи дослідження: *системний підхід* як основа проведення цього дослідження і виокремлення соціально-економічних проблем існуючої СЕС регіону (підрозділи 1.1, 1.2); *економіко-статистичний аналіз* стану і тенденцій розвитку СЕС регіону для визначення наявних особливостей формування стратегії їх стійкого сучасного розвитку (підрозділ 1.3); *методологічний аналіз* для визначення підходів до прийняття управлінських рішень в регіональній економіці (підрозділи 5.1, 5.2); *відтворювальний підхід* для обґрунтування необхідного ресурсного забезпечення стійкого функціонування СЕС регіону (підрозділи 1.3, 2.3); *факторний аналіз* діяльності СЕС регіону для виявлення впливів окремих факторів на їх конкурентоспроможність в умовах глобалізації економіки (підрозділи 2.1, 2.2); *клієнтоорієнтований підхід* для визначення напрямів і видів створення інноваційних продуктів для населення регіону (підрозділи 4.2, 4.3); *інструмент рефлексивно-активної взаємодії* для координації управління бізнес-процесами СЕС регіону (підрозділи 3.1, 3.2); *теоретичне моделювання* для з'ясування тенденцій та суперечностей, що виникають у процесі визначення завдань щодо формування концептуальних положень регіонального розвитку (підрозділ 2.1); *теоретико-методологічний аналіз* для удосконалення засад інформаційно-комунікаційного розвитку регіонів в умовах техноглобалізму (підрозділ 2.3); *програмно-цільовий підхід* при формуванні науково обґрунтованих програм соціально-економічного розвитку регіону (підрозділ 1.2); *графічний аналіз* для розробки системи оцінки ефективності функціонування СЕС регіону із використанням інструментарію інформаційно-комунікаційних платформ (підрозділ 5.3).

Інформаційну базу дослідження становили праці вітчизняних і закордонних вчених з регіональної та інноваційної економіки, вітчизняні та міжнародні нормативно-правові документи, стандарти, матеріали державних і регіональних статистичних органів, довідкових і періодичних видань, результати власних

досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробленні теоретико-методологічних і методико-прикладних підходів до формування ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи вітчизняного регіону в умовах техноглобалізму та організаційно-економічних рекомендацій щодо його стратегічного розвитку.

вперше:

- запропоновано теоретико-методологічний підхід до формування концепції саморозвитку соціально-економічної системи регіону на засадах розвитку її ресурсного потенціалу, впровадження якої відповідає сучасним потребам населення та відбувається завдяки реалізації внутрішньої самодостатності, цільовим установкам, сприятливим внутрішнім і зовнішнім умовам, можливостям автономного існування регіональних підсистем, що у поєднанні з інструментами саморегуляції ринку ресурсів спрямована на посилення справедливої конкуренції серед регіонів, обґрунтованості міжрегіональної інтеграції, вдосконаленню територіального управління;

- розроблено методичний підхід до визначення структурних диспропорцій ресурсного забезпечення підприємницького сектору соціально-економічної системи регіону, в основі якого має бути систематизація видів економічної діяльності за певними групами і розробка алгоритму дій щодо перерозподілу ресурсів з однієї групи до іншої, що, у свою чергу, передбачає проведення діагностики ресурсного забезпечення підприємницького сектору соціально-економічної системи регіону з використанням наданих науково-методичних підходів, використання яких дозволяє здійснювати обґрунтований перерозподіл ресурсів за визначеними кроками з метою формування надійного інформаційного забезпечення системи моніторингу;

- запропоновано організаційно-економічний механізм ланцюгів ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону, який ґрунтується на висунутих теоретичних гіпотезах та являє собою об'єднання відтворювальних процесів у декількох регіонах, перетворюючи їх у цілісний механізм, якому притаманні систематичний характер взаємозв'язків, поява нових властивостей і рівнів управління товарно-ресурсними потоками, що відображається у детермінованій цілісності регіональних зв'язків між суб'єктами ланцюгів, забезпечення опосередкованих за принципами прогнозування на основі контент-аналізу існуючих підходів за критеріями врахування інноваційної специфіки ефективних взаємодій в системі управління регіональною економікою;

- доведено необхідність трансформації існуючої моделі підвищення результативності соціально-економічної системи регіону шляхом запровадження у її складі сформованих показників ефективності регіонального господарства, що надає їй можливість більш ефективно трансформувати фактичні ресурси через механізм задоволення існуючих потреб населення з визначеним рівнем адаптації суб'єктів підприємництва регіону до зовнішнього оточення та який базується на розрахунку інтегрального показника, визначення якого дозволяє обґрунтовано формувати економічний результат функціонування системи в поєднанні з іншими функціями стійкого управління, плануванням, регулюванням, стимулюванням, програмуванням

регіонального господарства;

удосконалено:

- визначення закономірностей соціально-економічного розвитку регіону на основі теоретичної моделі взаємодії факторів забезпечення процесу придбання ресурсів, що у подальшому дає змогу визначати методологічні засади формування і управління потенціалом ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону з виділенням елементів якісного та кількісного його наповнення, а також можливістю більш повного та якісного оцінювання розвитку соціально-економічної системи регіону;

- модель стрибкоподібного розвитку технологій у регіональному просторі на основі нестачі ресурсного забезпечення з урахуванням умов техноглобалізму, що дозволяє поглибити розуміння змін технологічних укладів й планувати впровадження новітніх технологій, формувати довгострокові прогнози соціально-економічного розвитку регіону та країни;

- ідентифікацію бізнес-процесів у трансформації соціально-економічної системи регіону до саморозвитку на основі взаємодії та координації інформаційно-комунікаційного середовища і адаптації управління під впливом рефлексивно-активного середовища, що передбачає безальтернативність впровадження розроблених принципів адаптивного управління суб'єктами підприємництва на основі активізації факторів при застосуванні синергетичного підходу;

- процес планування ефективних взаємовідносин суб'єктів підприємництва соціально-економічної системи регіону в процесі її саморозвитку з використанням SCOR-моделі задля проектування ланцюгів ресурсного забезпечення у складі наданого методичного забезпечення, що досягається за рахунок деталізації, дозволяє оптимізувати регіональні процеси планування, виробництва, споживання, утилізації;

набули подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат економічної науки у частині уточнення сутності категорій «соціально-економічна система регіону», «потенціал ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону», «саморозвиток соціально-економічної системи регіону», «цифрова трансформація соціально-економічної системи регіону», «ланцюг ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону», «організаційно-економічний механізм формування ефективних ланцюгів ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону», «рівень адаптації суб'єктів підприємництва соціально-економічної системи регіону до зовнішнього оточення», котрі, на відміну від існуючих, запропоновано розглядати як сукупність базових інститутів та інших підсистем та активно беруть участь у процесі саморозвитку соціально-економічної системи регіону, формують умови для її самозабезпечення та активної розбудови на всіх стадіях господарської діяльності;

- визначення векторів розвитку соціально-економічної системи регіону в умовах існуючих процесів техноглобалізму, використовуючи при цьому заходи еволюції концептуальних моделей трансферу технологій, що у підсумку дозволило на основі розроблених принципів саморозвитку соціально-економічної системи регіону вирішувати завдання реалізації великих проєктів, раціонального використання ресурсів, поглиблювати міжрегіональні зв'язки, підвищувати стійкість

ринкової інфраструктури, інтенсифікувати виробництво на новій технологічній основі;

- визначення умов переходу до управління суб'єктами підприємництва регіону на основі синергетичного підходу у групуванні основних бізнес-процесів, під яким розуміємо безперервний процес переходу системи з одного якісного стану в інший, на засадах цифровізації і на умовах встановлення протиріч зовнішнього середовища та нарощення ресурсного забезпечення з метою підвищення результативності функціонування соціально-економічної системи регіону;

- інструментальна підтримка вирівнювання структурних диспропорцій на основі чотирнадцятикровоного підходу та використання цифрових платформ за допомоги імплементації закордонного досвіду з нейтралізації диспропорцій, яка підвищує результативність ланцюгів ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що теоретичні узагальнення, методичні розробки, практичні рекомендації здобувача доведені до конкретних положень, методик та рекомендацій, які сприяють процесу формування ресурсного забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку регіону. Вони використані в практичній діяльності органів державного регіонального управління, місцевої влади та місцевого самоврядування, господарюючими суб'єктами, громадськими організаціями.

Використання результатів роботи. Основні теоретичні положення, що викладені в дисертаційному дослідженні, доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які використано та впроваджено в практику управління й господарювання.

Були прийняті такі розробки здобувача щодо: формування ланцюгів ресурсного забезпечення соціально-економічного розвитку регіону в умовах техноглобалізму (довідка №02-18/1085 від 22.12.2020 р.), формування ефективних ланцюгів овочевого ринку України (довідка №399/02-1084 від 22.12.2020 р.), які прийняті Департаментом аграрної політики Одеської обласної державної адміністрації; методичного підходу до оцінювання впливу факторів внутрішнього середовища на розвиток регіонального ринку інноваційних технологій України прийнятого Одеською обласною державною адміністрацією (довідка №501/5/01-22/1505/2-21 від 19.02.2021 р.) та Державною службою статистики України (довідка №04-6-09/7-21 від 27.01.2021 р.); методичних засад побудови координаційних потоків між суб'єктами ринку інноваційних технологій, методичного підходу до оцінки впливу факторів на розвиток регіонального ринку інноваційних технологій (довідка №02-4-617 від 20.12.2021 р.), інструментальної підтримки вимірювання структурних диспропорцій ресурсного забезпечення підприємницького сектору, системних характеристик управління бізнес-процесами на мезорівні на базі цифрових платформ (довідка №02-4-575 від 25.12.2023 р.), які прийняті Українським союзом промисловців та підприємців; стратегії розвитку регіонів та міст в умовах цифровізації до 2030 р. (довідка №67 від 28.12.2020 р.) прийнятих Асоціацією міст України; рекомендації щодо підвищення результативності діяльності суб'єктів інноваційної діяльності прийнятих науково-експериментальним підприємством «Earth revival» (м. Рига, Латвія) (довідка від

26.12.2022 р.); формування програм соціально-економічного розвитку як інструменту програмно-цільового підходу розвитку регіону, прийнятих Ізмаїльським державним гуманітарним університетом (довідка №1-7/16 від 11.01.2022 р.).

Матеріали дослідження використовуються у навчальному процесі в Міжрегіональній академії управління персоналом при викладанні дисциплін «Менеджмент», «Маркетинг», «Стратегічний менеджмент», «Регіональна економіка» у підготовці бакалаврів й магістрів за фаховим напрямом 07 «Управління та адміністрування» (довідка № 01-04-13/84 від 02.06.2023 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, положення, висновки, рекомендації є самостійно отриманим результатом у ході проведеного дослідження. Основні положення дисертаційної роботи знайшли відображення в опублікованих працях здобувача. З наукових праць, які опубліковані у співавторстві, у дослідженні використано лише ті результати, які належать здобувачу особисто. Внесок автора у опубліковані праці колективного виконання зазначено у списку використаних джерел.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження, висновки та рекомендації доповідались, обговорювалися та схвалені на 25 конференціях: XIV Міжн. наук.-практ. конф. «Проблеми сучасного управління: економічні, екологічні, політико-правові, історичні, культурні, ментальні аспекти» (21.11.2018 р., м. Одеса); II Міжн. наук.-практ. конф. «Сучасні інноваційні та інформаційні технології в розвитку суспільства» (1-3.04.2019 р., м. Катовице, Польща); V Міжн. наук.-практ. конф. «Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури» (23-25.05.2019 р., м. Львів); Міжн. наук.-практ. конф. «Science and innovation» (30 травня 2019 р., м. Стеір, Австрія); Thirty International scientific-practical «Contemporary issues of digital economy and society» (27.05.2020, м. Катовице, Польща); XIX Міжн. наук.-практ. конф. «Проблеми планування в ринкових умовах» (25.09.2020 р., м. Хмельницький); II Міжна.наук. конф. «Роль науки та освіти в забезпеченні сталого розвитку» (5-6.04.2021 р., м. Катовице, Польща); Литовсько-українська конференція «Впровадження технологій Індустрії 4.0 в агросекторі» (12.07.2021 р., м. Київ, УСПП); XII Міжн. наук.-практ. конф. «Україна в світовому економічному просторі: сучасні виклики та інноваційні рішення» (9-10.09.2021 р., м. Залізний Порт); III International Scientific and Theoretical Conference «Formation of innovative potential of world science» (19.08.2022, Tel Aviv, State of Israel); V Міжн. наук.-практ. конф. «Сучасний менеджмент економічних систем в координатах парадигми сталого розвитку» (18.09.2023 р., м. Одеса); IX Міжн. наук.-практ. конф. «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи» (22-23.09.2023 р., м. Одеса); VI Міжн. наук.-практ. конф. «Globalization of scientific knowledge: international cooperation and integration of sciences» (13.10.2023 р., м. Вінниця-Відень); II Міжн. наук.-практ. конф. «Scientific vector of various sphere development: reality and future trends» (10.11.2023 р., м. Вінниця-Відень).

Публікації. За результатами досліджень опубліковано 89 наукових праць, з них: 22 монографії, з яких 1 - одноосібна, 33 статті у наукових фахових виданнях

України, 10 – у наукових періодичних виданнях інших держав, з яких 6 включено у міжнародні наукометричні бази (5 – Scopus, 1 – WOS), 11 публікацій за матеріалами наукових конференцій, 13 публікацій в інших виданнях, 5 авторських свідоцтв про реєстрацію авторського права. Загальний обсяг публікацій 299,96 друк.арк., з яких особисто автору належать 99,17 друк.арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота складається із анотації, вступу, п'яти основних розділів, висновків, списку використаних джерел з 568 найменувань – на 55 сторінках, 10 додатків – на 87 сторінках. Повний обсяг дисертації – 526 сторінок, з них 382 сторінок основного тексту. Дисертація містить 48 таблиць, з яких 24 займають повні сторінки, 62 рисунки, з яких 10 займають повні сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ:

У вступі дисертації обґрунтовано актуальність теми роботи, розглянуто її зв'язок з науковими темами; сформовано мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; визначено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; наведено дані щодо апробації результатів і публікацій, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі – **«Теоретичні засади управління ресурсним забезпеченням соціально-економічної системи регіону на основі її саморозвитку»** - досліджено генезис та обґрунтовано: сучасні тенденції теорії регіонального розвитку, понятійно-категоріальний апарат саморозвитку СЕС регіону, теоретичні засади формування та управління потенціалу ресурсного забезпечення СЕС регіону, визначені умови складання науково обґрунтованих програм соціально-економічного розвитку регіону.

Узагальнено наукові положення, щодо теоретичних засад управління ресурсним забезпеченням саморозвитку СЕС регіону, що повинно бути адаптовано до економічних особливостей конкретного регіону, дозволяти створювати умови до саморозвитку шляхом регіонального та міжрегіонального розподілу і співробітництва. Запорукою такого нового рівня розвитку є використання та впровадження технологій п'ятого-шостого технологічних укладів, використання положень концепції «нова індустріалізація», що у подальшому дозволяє досягати нової якості соціально-економічного зростання та саморозвитку СЕС регіону на основі побудови сучасного промислового виробництва на базі вищезазначених укладів. Подальший економічний розвиток здійснюється з позиції розвитку високотехнологічного виробництва шляхом впровадження інновацій на основі інформаційно-комунікаційних технологій та використання відомих концепцій (цифровізація, штучний інтелект, Великі дані, Людина 2.0, Індустрія 4.0, Суспільство 5.0).

Тезаурус управління ресурсним забезпеченням саморозвитку СЕС регіону складається із *набора базових категорій* регіоналістики. Компаративний аналіз характеристик категорії «соціально-економічна система регіону», «потенціал СЕС регіону», «потенціал ресурсного забезпечення», «самоорганізація та саморозвиток

СЕС регіону» дозволив визначити між ними взаємозв'язок та підпорядкованість; а також виділити основні ознаки самоорганізації територіального утворення, такі як: спрямування на створення кінцевого результату, створення нового знання, вдосконалення отриманого результату, підвищення комерціалізації результатів, виявлення високого ступеня невизначеності та ризику.

Виходячи з відтворювального підходу встановлені взаємозв'язки між процесами у СЕС регіону: інтеграція соціальних та економічних процесів, взаємозв'язок економічних процесів з екологічними, синергія між інноваціями й економічним зростанням, політика і регіональне управління як основа координації, моніторинг та аналіз взаємозв'язків у реальному часі, координація з громадськими та соціальними інститутами.

Проаналізовано сучасні теорії регіонального розвитку та надано уявлення регіону як складної системи, в якій соціальні та економічні процеси взаємодіють між собою та утворюють цілісність (рис. 1).

Рис. 1. Соціально-економічна система регіону

СЕС регіону розглянута як форма організації економічних процесів у певній територіальній одиниці із визначенням низки передумов та чинників (табл. 1).

Таблиця 1

Передумови та чинники формування та розвитку СЕС регіону

Фактори	Передумови	Розвиток
Економічні	Включають рівень розвитку господарства регіону, його економічні ресурси, інфраструктуру, доступ до ринків та інші аспекти	Вплив на економічну активність регіону
Соціальні	Демографічні характеристики, освіта, здоров'я та інші аспекти соціальної сфери впливають на структуру та потенціал працівників, споживчі можливості	Зростання соціально-економічних показників
Технічні та технологічні	Рівень технологічного розвитку, доступ до новітніх технологій, інноваційний потенціал і технічна база регіону	Збільшення конкурентоспроможності та можливостей для економічного розвитку
Політичні та інституціональні	Політичні та інституціональні чинники: політична стабільність, законодавча база, рівень корупції, ефективність управління та інші фактори	Підвищення сприятливості умов для економічної діяльності та інвестицій у регіоні
Екологічні	Стан навколишнього середовища та природних ресурсів	Вплив на можливості економічної діяльності та стійкість регіональної СЕС
Цифрові	Цифрова трансформація бізнес-середовища, державних органів влади, суспільного життя населення	Якісні зміни у введенні господарської діяльності суб'єктів СЕС регіону

Для кращого розуміння процесів формування, функціонування і розвитку СЕС регіону та відповідного формування ефективних стратегій першочергово запропоновано враховувати основні її підсистеми: системоутворююча база, системообслуговуючий комплекс, екологія, населення, інфраструктура ринку.

З ціллю визначення рівня конкурентоспроможності регіонів та здійснення регіонального та міжрегіонального балансування між ресурсно-сировинними і товарними потоками вирішено питання посилення відтворення товарно-ресурсних потоків у більш депресивних регіонах. Також це дозволило прорахувати потенціал ресурсного забезпечення СЕС регіону, тобто визначити його як кількісно, так і якісно (рис. 2).

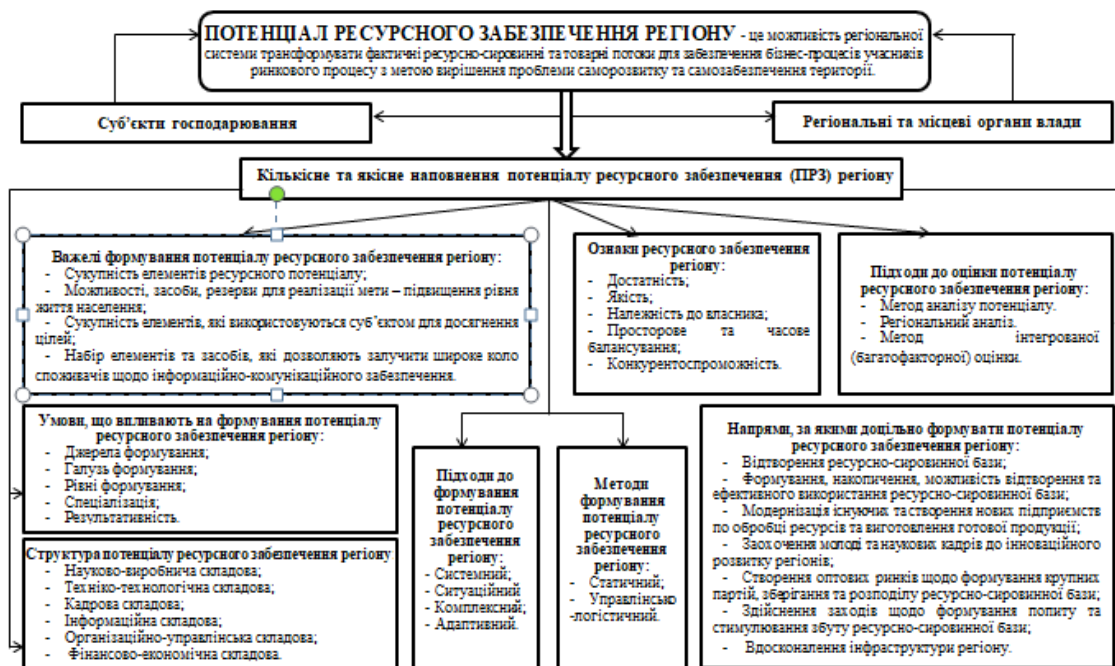

Рис. 2. Методологічні засади формування та управління потенціалом ресурсного забезпечення СЕС регіону

Запропоновано у роботі розрахунок *потенціалу ресурсного забезпечення(ПРЗ) СЕС регіону* за формулою (1).

$$ПРЗ = \sqrt[6]{ТТ * НВ * К * І * ОУ * ФЕ}, (1)$$

де: ПРЗ - потенціал ресурсного забезпечення СЕС регіону, який є узагальнюючим (інтегральним) показником для кількісного вимірювання; ТТ - техніко-технологічна складова; НВ - науково-виробнича складова; К - кадрова складова; І - інформаційна складова; ОУ - організаційно-управлінська складова; ФЕ - фінансово-економічна складова (вимірювання в умовних одиницях).

Проведені розрахунки за формулою (1) для чотирьох областей України - Запорізькій, Миколаївській, Одеській, Херсонській у 2020-2021 рр. - визначили такі тенденції (табл. 2): відносно невелике зростання ПРЗ у трьох регіонах й падіння потенціалу у Запорізькій області через великий обсяг застарілої виробничої інфраструктури; найбільший потенціал для розвитку СЕС мають Одеська область (за рахунок більш кращої освітньої інфраструктури, забезпеченості медичними послугами, інвестицій на охорону навколишнього середовища) і Херсонська область

(за рахунок сільського господарства та обсягами біоресурсів); Миколаївська область демонструє зростання, яке пов'язано із багатовекторністю (промисловість та АПК, розробка шельфу Чорного моря), але відсутністю зусиль на окремих напрямках соціально-економічного розвитку.

Визначення оцінки конкурентоспроможності регіону дозволяє здійснювати регіональне та міжрегіональне балансування між товарними та ресурсно-сировинними потоками, посилювати відтворення потоків у тих регіонах, які є більш депресивними.

Таблиця 2

Показники соціально-економічного розвитку регіонів Українського Причорномор'я у 2020-2021 рр. (для розрахунку ПРЗ)

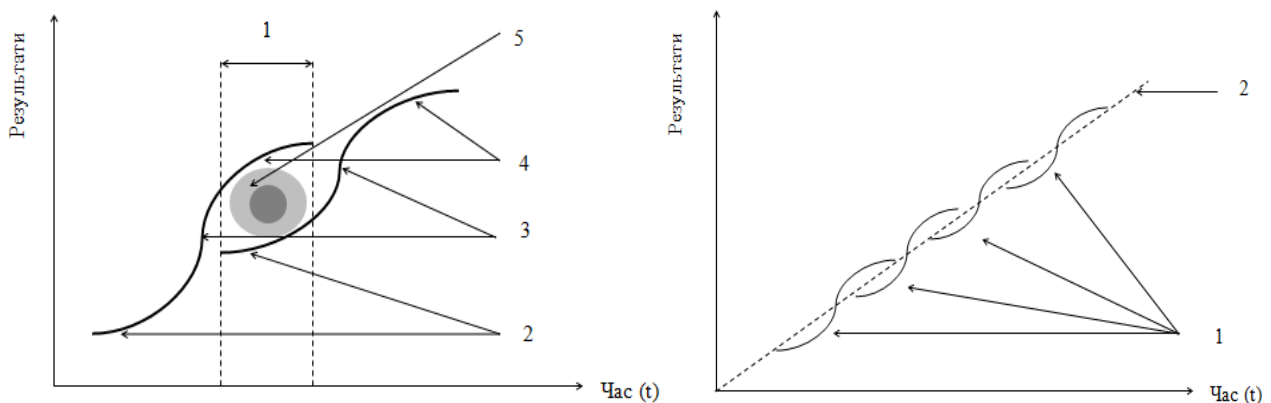
Показник	Регіон/область		Запорізька		Миколаївська		Одеська		Херсонська	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Зайнятість населення у віці 15-70 рр. (% до населення віком 15-70 рр., %)	55,2	56,2	56,8	58,1	56,1	57,2	56,2	57,2	56,2	57,2
Частка забезпечення освіти регіону інфраструктурою (% до зайнятого населення у віці 15-70 рр., %)	2,26	2,02	2,29	1,71	3,13	2,25	2,99	2,59		
Частка малозабезпечених домогосподарств регіону (% до населення віком 15-70 рр., %)	0,13	0,15	0,19	2,21	0,12	0,14	0,21	0,23		
Частка забезпечення населення медичними послугами (кількість лікарів на території до чисельності населення віком 15-70 рр., %)	83,44	68,07	35,34	29,10	111,38	91,23	33,80	26,66		
Частка капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища (% до кап. інвестицій регіону в цілому, %)	0,01	0,01	0,01	0,01	3,14	5,17	1,03	7,53		
Частка домогосподарств, які мають доступ до послуг Інтернету вдома, %	87,2	89,6	79,3	81,3	80,3	88,5	76,1	81,5		
ПРЗ СЕС регіону	7,003	4,671	6,408	8,966	19,74	20,545	14,514	19,545		

У підсумку, висунуто таку *робочу гіпотезу дослідження*, що потребує перевірки: розвиток інформаційно-комунікаційних технологій в умовах техноглобалізму здійснює потужний вплив на якість управління бізнес-процесами в СЕС регіону, трансформуючи усталені моделі підприємницької діяльності на території і формуючи підходи до її саморозвитку, який, у свою чергу, можна забезпечити лише на основі синтезу потенціалу окреслених технологій та механізму створення ланцюгів ресурсного забезпечення саморозвитку СЕС регіону, що вимагає розробки нового науково-методологічного базису функціонування зазначеної системи та поглиблення прикладних положень її розвитку.

У другому розділі – «**Методологічні аспекти дослідження забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону в умовах техноглобалізму**» - висвітлено методологічні основи стійкого соціально-економічного розвитку регіону як базису його саморозвитку, вектори та індикатори розвитку СЕС регіону на засадах техноглобалізму з імплементацією регіональної політики як системи захисту стійкого економічного зростання та безпеки регіону, аспекти сучасної цифрової трансформації СЕС регіону, модельну підтримку інноваційного характеру саморозвитку економіки регіону.

Проведена ідентифікація та надано розуміння сукупності векторів, які формують СЕС регіону на засадах техноглобалізму, об'єднуючи їх у дві групи за характером виникнення та впливу: екзогенні (структурна трансформація на світовому ринку інноваційних технологій, трансформаційні зрушення в частині нового перерозподілу ресурсів і ринків СЕС регіону в результаті появи кіберфізичних систем, інтенсифікація трансферу технологій, венчурне фінансування, реалізація концепції «Відкрита наука» та створення Європейської хмари відкритої науки) та ендогенні (стан розвитку нормативно-правових інститутів в Україні, кадровий потенціал новаторів, динамічність бізнес-середовища, інноваційна інфраструктура, стан фінансового середовища та використання прав на об'єкти інтелектуальної власності). До числа індикаторів, які впливають на розвиток СЕС регіону на засадах техноглобалізму, слід відносити такі, як: наявність висококваліфікованих кадрів, які спроможні створювати та використовувати високі технології; можливість створення та використання об'єктів інтелектуальної власності; наявність та стан науково-технологічної бази, яка спроможна відтворювати високі технології з певним комерційним потенціалом; скорочення часового інтервалу між створенням і виводом на ринок високотехнологічної продукції; стабільну нормативно-правову базу, яка створює переваги для розвитку ринку інноваційних технологій.

Світові тренди у науково-технологічному розвитку розвиваються згідно моделі стрибкоподібного розвитку технологій. Технології останніх років демонструють чітку пристосованість до концепції «Суспільство 5.0», яка дозволяє накопичувати інформацію з фізичного простору і на основі обробки штучним інтелектом повертає її у той же фізичний простір з новітніми вирішеннями. У роботі доведено власне бачення удосконаленої моделі стрибкоподібного розвитку технологій у регіональному просторі на основі постачання ресурсного забезпечення та урахування умов техноглобалізму (рис. 3).

де: 1 – технологічні розриви; 2 – ембріони технології (зародження); 3 – ключові (передові) технології; 4 – класичні технології; 5 – зона конкуренції технологій

де: 1 - S-подібні криві;
2 - огинаюча крива

Рис. 3. Модель стрибкоподібного розвитку технологій

Виділено основні напрями цифрової трансформації СЕС регіону, що впливає на економічний розвиток та підвищення конкурентоспроможності регіонів: Інтернет речей, роботизація, хмарні технології, наскрізна автоматизація управлінських

процесів, безпаперові технології, цифрове проектування та моделювання, технології нарощування матеріалу, мобільні технології, технологія промислової аналітики, електронна торгівля, цифрове робоче місце, повна утилізація та переробка тощо. Основним напрямком цифрової трансформації є цифрові платформи, які забезпечують проникнення суб'єктів господарювання регіонів у різні галузі економіки (рис. 4).

Рис. 4. Складові процесів змін при здійсненні цифрової трансформації в СЕС регіону

Визначені принципи подальшої цифрової трансформації, як зміна мислення, нове бачення бізнесу, нові умови господарювання, нова якість та нові сервіси: адаптивність (врахування швидкості змін цифрових технологій), безпечність (захист даних, кібербезпека), доступність (безперервний, вільний доступ до знань, інформації та аналітики), комплексність (інституціональна підтримка цифрової трансформації); гармонійність (гармонійний розвиток традиційної та «цифрової» економік), надійність (формування бізнес-платформ на основі норм, нормативів, правил, положень та стандартів, зворотних зв'язків), структурованість (маневреність інформаційними та аналітичними ресурсами, потоками), оптимізаційність (заходи з оптимізації та підвищення результативності залучення суб'єктів ринку до цифрової трансформації), реакційність (своєчасний перехід до новітніх цифрових технологій), незалежність (свобода вибору, пошуку, передачі інформації та аналітики), інтегрованість (залучення у цифрову трансформацію суб'єктів усіх рівнів: державних, регіональних, місцевих та локальних), адаптивність (мотивація усіх суб'єктів - учасників цифрової трансформації), розвиненість (наявність цифрової інфраструктури), стимулювання (мотивація суб'єктів підприємництва щодо цифрової трансформації), стратегування (постійне прогнозування можливих змін зовнішнього середовища, зміна структури економіки відповідно зовнішнім змінам).

Узагальнено види вигод СЕС регіону, які можна отримати від цифрової трансформації: соціальні (покращення рівня життя, нові робочі місця); економічні (нові можливості для отримання додаткових прибутків, нові способи отримання прибутку, підвищення продажів, зниження витрат, оптимізація бізнес-процесів (моделювання і автоматизація усіх процесів, враховуючі проміжні етапи), більша

впізнаваність бренду чи торгової марки (маркетингові заходи з підвищення іміджу серед споживачів та інших суб'єктів ринку); партнерські (створення додаткової інфраструктури обслуговування, залучення іноземних інвесторів, задоволення будь-яких потреб замовників та споживачів; лояльність з боку місцевих органів влади (подолання корупції, прозорість ведення бізнесу, сплати податків, доброзичливість ведення бізнесу).

З появою нових цифрових платформ СЕС регіону необхідно розробляти власні стратегії адаптації, які відповідають за цифровий перехід та цифрову трансформацію (рис. 5).

Рис. 5. Види стратегій адаптації до цифрової трансформації СЕС регіону

Інструментами стимулювання розвитку цифрових платформ у СЕС регіону є: гармонізація стандартів; розробка системи захисту даних; сприяння електронному бізнесу, електронній торгівлі та електронній логістиці у міжрегіональному співробітництві; спрощення обміну даними; підвищення іміджу регіону з позиції інвесторів; розвиток регіональної інфраструктури.

У третьому розділі - «Науково-методичні підходи до адаптивного управління ресурсним забезпеченням саморозвитку соціально-економічної системи регіону» - проаналізовано науково-методичні підходи до визначення ресурсного забезпечення підприємницького сектору СЕС регіону, вдосконалено категоріальний апарат розвитку регіонального підприємництва, узагальнено відмінності ресурсного забезпечення суб'єктів підприємництва СЕС регіону, досліджено складові системи ресурсного забезпечення, встановлено взаємозв'язки та вплив ресурсів і результатів на підприємницький сектор, розглянуто трансформацію існуючих та потенційно можливих ресурсів.

Функціонування СЕС регіону розглядається як сукупність процесів та підпроцесів, що взаємодіють між собою та мають бути збалансованими, і безпосередньо розглядається у сукупності із управлінням бізнес-процесами, пов'язуючи це з відповідними технологіями застосування - видом кіберфізичних систем. Це, у свою чергу, формує взаємозв'язки між інформаційно-комунікаційним середовищем та адаптивним управлінням СЕС регіону (рис. 6).

Проведено узагальнення підходів управління бізнес-процесами СЕС регіону, які відбуваються у просторі та часі із залученням суб'єктів на різних рівнях управління, з урахуванням ієрархічності СЕС, поставлених цілей та функціональних обов'язків учасників економічних систем: проектно-орієнтований, крос-функціональний,

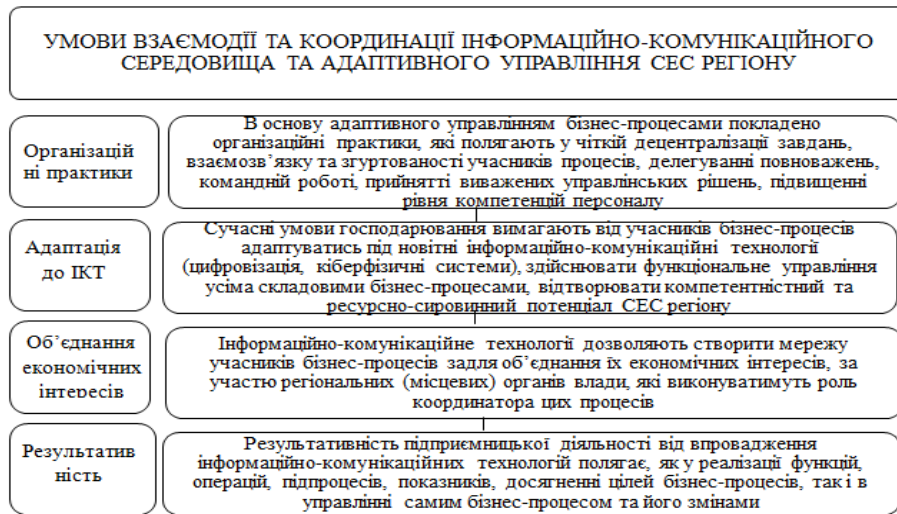

Рис. 6. Умови взаємодії та координації інформаційно-комунікаційного середовища та адаптивного управління бізнес-процесами СЕС регіону

матричний, когнітивний, результативний, концептуальний, процесний, інтегрований, адаптивний, імітаційне моделювання, бізнес-інжиниринг.

Проаналізовано як рефлексивно-активне середовище взаємодії та координації інфраструктурно-інформаційно-комунікаційного середовища й адаптивного управління впливає на результативність бізнес-процесів СЕС регіону (рис. 7).

Рис. 7. Переваги існування рефлексивно-активного середовища у СЕС регіону

Економічні механізми адаптивного управління бізнес-процесами підвищує керованість СЕС регіону. В результаті було сформовано стійке адаптивне управління суб'єктами підприємництва СЕС регіону на основі обраних підходів (табл. 3).

Таблиця 3

Сутність адаптивного управління суб'єктів підприємництва СЕС регіону

Підходи	Дії суб'єктів господарювання
Системно-комплексний	Суб'єкти підприємництва здатні пристосовуватись до змін під впливом факторів зовнішнього середовища
Процесно-дієвий	Суб'єкти підприємництва узгоджують вимоги зовнішнього оточення на основі обробки даних та інформації з метою досягнення ефективності господарської діяльності за допомогою адаптивних прийомів та методів
Повідково-психологічний	Сприйняття суб'єктами підприємництва певних змін та створення умов збереження та цілісності бізнес-процесів під впливом факторів зовнішнього оточення

На основі визначення ступеню важливості формування ресурсної складової в СЕС регіону *запроваджено методичний підхід щодо визначення структурних диспропорцій ресурсного забезпечення підприємницького сектору регіону* (рис. 8).

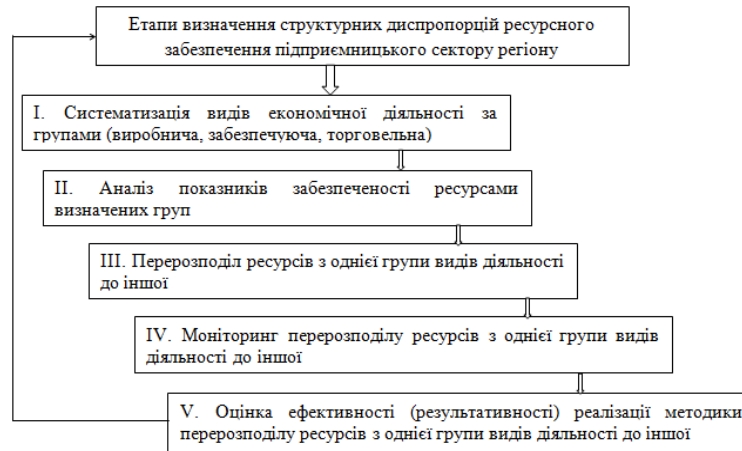

Рис. 8. Етапи визначення структурних диспропорцій ресурсного забезпечення підприємницького сектору СЕС регіону

Наведений підхід дозволив більш ретельно визначити основні ресурси за визначеними секторами, наповнення ресурсно-сировинної бази, оптимальне використання та відтворення ресурсів.

У четвертому розділі - «Теоретико-методичні основи формування механізму ланцюгів ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону» - розроблено концептуальні засади побудови організаційно-економічного механізму формування ефективних ланцюгів ресурсного забезпечення СЕС регіону, надано методологічне і методичне забезпечення формування інфраструктури ресурсного забезпечення та його впровадження в діяльність регіональних систем, сформовано модель для проведення оцінки формування ланцюгів ресурсного забезпечення, побудовано структуру ланцюгу ресурсного забезпечення регіонального та міжрегіонального співробітництва.

Щодо реалізації дослідження ланцюгів ресурсного забезпечення СЕС регіону та формування підходів до визначення зв'язків на регіональних товарних ринках висунуті та проаналізовані гіпотези з припущеннями відносно сутності та формування ланцюгів ресурсного забезпечення СЕС регіону: гіпотеза 1 – необхідність формування ланцюгів ресурсного забезпечення СЕС регіону обумовлена орієнтацією регіонів України на саморозвиток та ефективне міжрегіональне співробітництво в умовах адміністративно-територіальної реформи на засадах цифрової трансформації; гіпотеза 2 - формування ланцюгів ресурсного забезпечення СЕС регіону не має системного підходу, а тільки епізодично використовується на деяких конкретних територіях.

У роботі сформовано принципи основ формування ланцюгів ресурсного забезпечення СЕС регіону: базові вимоги формування, функціональність, результативність, умови об'єднання, види надходження інформації, умови подальшого розвитку. Також визначені рівні планування ланцюгів ресурсного

забезпечення СЕС регіону за завданням планування ресурсно-товарних потоків, методами планування, бажаним результатом та рівнями планування (стратегічний, тактичний, оперативний).

Організаційно-економічний механізм управління ефективними ланцюгами ресурсного забезпечення СЕС регіону, запропонований у дисертації, уявляє собою сукупність інструментів, методів, засобів, напрямів, заходів та важелів (рис. 9).

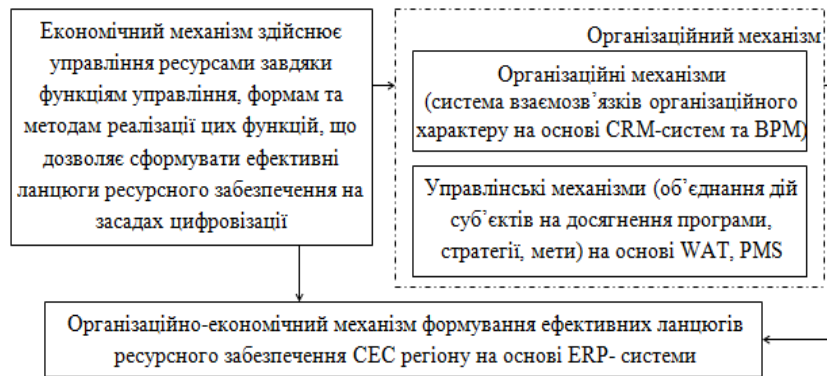

Рис. 9. Структура організаційно-економічного механізму формування ефективних ланцюгів ресурсного забезпечення СЕС регіону на засадах цифровізації

Визначені у роботі види ефективності організаційно-економічного механізму функціонування ланцюгів ресурсного забезпечення СЕС регіону розширені за рахунок *логістичної ефективності*, яка містить такі складові: наявність логістичних центрів, розбудова оптових ринків сільськогосподарської продукції, формування транспортних хабів, формування ланцюгів регіонального та міжрегіонального співробітництва, саморозвиток регіонів на основі планування ланцюгів ресурсного забезпечення на ринках регіону, наявність системи показників для характеристики рівня якості функціонування СЕС регіону, реструктуризація бізнес-процесів, мінімізація ризиків, ефективне управління запасами, цілісність ланцюгів ресурсного забезпечення, ефективні комунікаційні зв'язки.

Для ефективного функціонування ланцюгів ресурсного забезпечення запропоновано здійснювати моніторинг та контроль підтримки належного рівня *надійності ланцюгів ресурсного забезпечення СЕС регіону* з урахуванням задіяних ресурсів, у якості чого слід *використовувати SCOR-модель*. Вона дозволяє підвищувати показники ефективності: планування, управління та постачання (витрати на планування, управління ресурсно-сировинним сектором регіону, коефіцієнт використання ресурсів); виробництва (швидкість виробничих процесів та реалізації продукції, якість продукції); споживання (кількість, якість та швидкість реалізованої продукції, управління замовленнями, задоволеність споживачів); утилізації (безвідходність, переробка товарів та пакування, екологізація виробничого процесу).

Сформовано укрупнену структур ланцюгу ресурсного забезпечення регіонального та міжрегіонального відповідального співробітництва із застосуванням наступних рівнів: маркетинговий, виробничий, регіональний, секторальний. Це дозволить досягти реалізації концепції самозабезпечення та

саморозвитку регіону, що відбувається при реалізації відтворювального підходу для формування взаємопов'язаних підсистем СЕС регіону. У рамках концепції соціально-етичного маркетингу, яка є основою побудови такої структури, підвищується соціальна відповідальність учасників ланцюга ресурсного забезпечення регіонального та міжрегіонального співробітництва, забезпечується екологізація оточуючого середовища, вирішуються нагальні питання для населення регіону.

У п'ятому розділі - «Інструментальна підтримка підвищення результативності саморозвитку соціально-економічної системи регіону» - зроблено аналіз диспропорцій ресурсного забезпечення підприємницького середовища СЕС регіону, сформовано пропозиції інструментальної підтримки вирівнювання структурних диспропорцій, наведено класифікацію мережевих ефектів, що виникають під час взаємодії учасників цифрових платформ, подано напрямки подолання цифрових розривів, розроблено концептуальну модель підвищення результативності СЕС регіону.

На основі проведеного аналізу диспропорцій ресурсного забезпечення підприємницького середовища СЕС регіону *сформовано інструментальну підтримку вирівнювання структурних диспропорцій* на основі чотирнадцяти-крокової схеми, що у підсумку надає регіону відкритості економічного середовища, ефективного працюючий підприємницький сектор, розвиток експортного потенціалу, прозорість фінансової звітності його суб'єктів підприємництва, гнучкість фіскальної та циклічність бюджетної політики, диверсифікації його економіки, накопичення стабілізаційних фондів для розвитку (рис. 10).

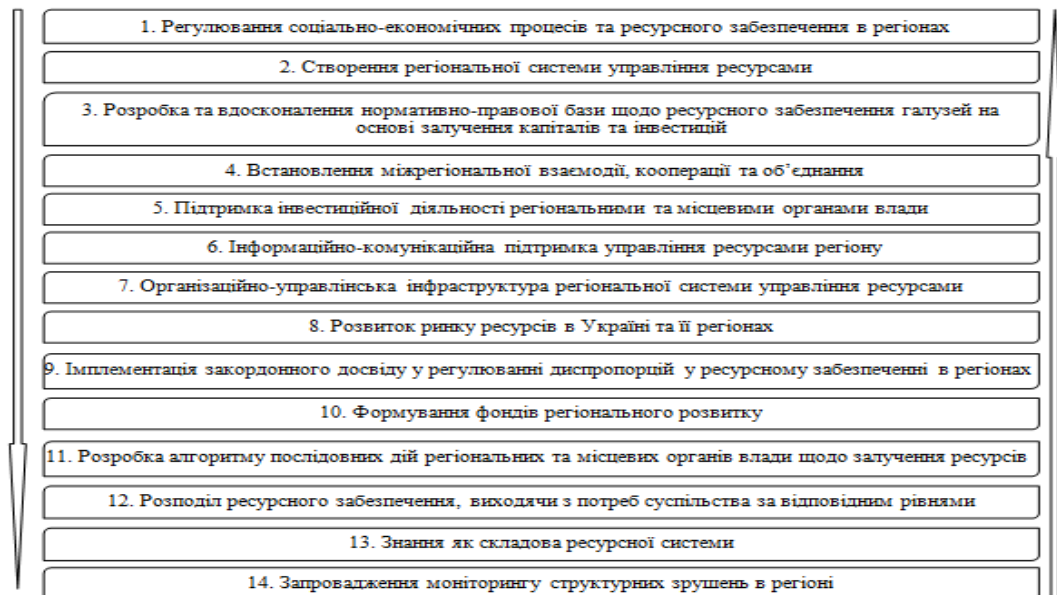

Рис. 10. Інструментальна підтримка вирівнювання структурних диспропорцій шляхом формування ресурсного забезпечення підприємницького сектору СЕС регіону

Проведено класифікацію мережевих ефектів, що виникають під час взаємодії суб'єктів підприємництва на базі цифрових платформ за ознаками: об'єкту впливу;

виду ефекту; напряму дій; виду конкуренції; взаємозв'язків; мотиву та алгоритму функціонування, що дозволяє визначити вплив кожної з них на СЕС регіону.

Наведено систематизацію сфер застосування цифрових платформ та трансформаційних змін у відповідних сферах підприємництва регіону, яку на відміну від інших, розглянуто як у традиційних, так і у платформних бізнес-процесах за допомогою групування ознак класифікації цифрових платформ за функціями; напрямками розвитку економіки спільного використання; типом бізнес-моделі; монетизацією; формою власності; базовим функціоналом; мультіаспектністю.

Сформовані напрями подолання цифрового розриву: підвищити співробітництво відповідно до рівнів управління (місцевий, регіональний, національний, міжнародний, глобальний); встановити гармонійність між законодавчою базою та регулюванням правових питань у цифровому середовищі; забезпечити взаємопов'язаність реєстрів та цифрових послуг із всезагальним доступом до інформації; розробка заходів щодо підвищення цифрової грамотності та електронного навчання серед населення; розповсюдження інформаційного суспільства та електронної готовності за усіма районами та регіонами країни із належною технічною підтримкою; створення державних цифрових платформ або майданчиків за участю населення у процесах місцевого та національного управління, прийнятті рішень, витрачання бюджетних коштів, наданні електронних послуг; створення умов для підвищення якості життя через електронні послуги та доступу до цифрових знань.

Розроблено концептуальну модель підвищення результативності СЕС регіону з позиції отримання соціального і економічного ефектів, що надало авторіві змогу визначити рівень адаптації суб'єктів господарювання регіону до зовнішнього оточення, який базується на розрахунку інтегрального показника рівня адаптації суб'єктів господарювання до цього оточення (рис. 11).

Рис. 11. Концептуальна модель підвищення результативності суб'єктів підприємництва СЕС регіону

Результативність є агрегованим та узагальнюючим показником, а ефективність виступає її складовою.

Саме результативність дозволяє здійснити комплексну оцінку діяльності суб'єктів підприємництва СЕС регіону. Реалізація у повному обсязі на практиці положень концептуальної моделі дозволить суб'єктам підприємництва СЕС регіону більш детально окреслити фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, які будуть впливати на їх господарську діяльність.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення *науково-прикладної проблеми*, яка полягає у розробці теоретичного підґрунтя методологічних підходів, методичних положень і рекомендацій щодо ресурсного забезпечення саморозвитку СЕС регіону в умовах техноглобалізму.

Основні наукові та прикладні результати полягають у такому:

1. Обґрунтовано, що розуміння сталого управління процесом соціально-економічного розвитку регіонів базується на основі формування відповідних концепцій та стратегій, які адаптовані до економічних особливостей конкретного регіону і дозволяють створювати умови його саморозвитку шляхом регіонального та міжрегіонального розподілу і співробітництва. Інтенсифікація розвитку здійснюється у теперішній час з позиції впровадження високотехнологічного виробництва шляхом впровадження інновацій та новітніх технологічних розробок на основі інформаційних технологій у межах концепції Індустрія 4.0 та Суспільство 5.0. Приймаючи до уваги багатоаспектність і багатогранність закономірностей соціально-економічного розвитку регіонів та можливість різних підходів, запропоновано *концепцію саморозвитку СЕС регіону* на засадах формування її ресурсного потенціалу, реалізація якої відповідає задоволенню потреб населення та досягається завдяки внутрішній самодостатності, цільовим установкам, сприятливим внутрішнім і прийнятним зовнішнім умовам, можливостям автономного існування регіональних підсистем, що у поєднанні з інструментами саморегуляції ринку ресурсів спрямовуються на посилення конкуренції серед регіонів, обґрунтованості міжрегіональної інтеграції, посиленню якісного регіонального розвитку, вдосконаленню територіального управління.

2. *Систематизовано та вдосконалено понятійно-категоріальний апарат формування стійкого саморозвитку СЕС регіону*. Спираючись на тезаурус понятійного апарату управління розвитком СЕС регіону та компаративний аналіз характеристики категорії «соціально-економічна система», «потенціал ресурсного забезпечення», «саморозвиток», «цифрова трансформація», «ланцюг ресурсного забезпечення», «організаційно-економічний механізм», «рівень адаптації суб'єктів підприємництва», визначено їх взаємозв'язок та підпорядкованість, що дозволило розглянути як сукупність базових інститутів та окремих підсистем, які активно беруть участь у саморозвитку СЕС регіону, формують умови для її самозабезпечення та активної розбудови на всіх стадіях господарської діяльності.

3. Розроблено методичний підхід до визначення структурних диспропорцій ресурсного забезпечення підприємницького сектору СЕС регіону, в основу якого покладено систематизацію видів економічної діяльності за певними групами і розробка алгоритму дій щодо перерозподілу ресурсів з однієї групи до іншої, що, у свою чергу, передбачає проведення діагностики ресурсного забезпечення підприємницького сектору СЕС регіону з використанням наданих науково-методичних підходів, використання яких дозволяє здійснювати обґрунтований перерозподіл ресурсів за визначеними кроками з метою формування надійного інформаційного забезпечення системи моніторингу.

4. Запропоновано організаційно-економічний механізм ланцюгів ресурсного забезпечення саморозвитку СЕС регіону, який має важливу стратегічну спрямованість і враховує динамічність розвитку регіону, обумовлюючи більш детальне вивчення елементів його ресурсного забезпечення, що сприятиме підвищенню ефективності функціонування регіону у перспективі. Такий механізм ґрунтується на висунутих теоретичних гіпотезах та уявляє собою об'єднання відтворювальних процесів у декількох регіонах, перетворюючи їх у цілісний механізм, якому притаманні систематичний характер взаємозв'язків, поява нових властивостей і рівнів управління товарно-ресурсними потоками, що відображається у детермінованій тісноті регіональних зв'язків між суб'єктами ланцюгів, забезпечення опосередкованих за принципами прогнозування на основі контент-аналізу існуючих підходів за критеріями врахування інноваційної специфіки ефективних взаємодій в системі управління регіональною економікою.

5. Проведено аналіз диспропорцій ресурсного забезпечення підприємницького сектору СЕС регіону та доведена необхідність *трансформації існуючої моделі підвищення результативності СЕС регіону* шляхом запровадження у її складі якісних показників рентабельності регіонального господарства. Сформовано пропозиції інструментальної підтримки вирівнювання структурних диспропорцій на основі чотирнадцятикрокової схеми, що у підсумку надає регіону відкритості економічного середовища, ефективного працюючий підприємницький сектор, розвиток експортного потенціалу, прозорість фінансової звітності його суб'єктів підприємництва, гнучкість фіскальної та циклічність бюджетної політики, диверсифікації його економіки, накопичення стабілізаційних фондів для розвитку.

6. Узагальнено і систематизовано закономірності соціально-економічного розвитку регіону на основі проведеного автором аналізу існуючих теоретичних моделей та підходів взаємодії факторів придбання ресурсів таких як – нова нормальність, нова індустріалізація, управління просторовим розвитком, регіональний розвиток на засадах типологізації регіонів. У подальшому це дало змогу визначити методологічні засади формування і управління потенціалом ресурсного забезпечення з виділенням елементів якісного та кількісного його наповнення, можливість більш повно оцінювати розвиток СЕС регіону через передумови та чинники: економічні, соціальні, технічні та технологічні, політичні та інституціональні, екологічні, цифрові.

7. Розроблено удосконалену модель стрибкоподібного розвитку технологій у регіональному просторі на основі факту нестачі ресурсного забезпечення, яка фіксує

структурні зрушення внаслідок інноваційних змін, як чинник формує стратегічні орієнтири змін, дозволяє розробляти довгострокові прогнози соціально-економічного розвитку регіону. В цілому така модель демонструє зміну пріоритетів розвитку суспільства, відстежує зміни технологій під впливом глобалізаційних викликів. Зроблено наголос, що саме закон природного зростання дозволяє стимулювати процеси відтворення нового знання та його поширення, зміну СЕС та бізнес-процесів, підвищення конкурентоспроможності, а також прогнозувати масштаб, складність систем, придбання знань за рахунок своїх фрактальних аспектів.

8. *Обґрунтовано та ідентифіковано бізнес-процеси у трансформації соціально-економічної системи регіону до саморозвитку на основі взаємодії та координації інформаційно-комунікаційного середовища і адаптації управління під впливом рефлексивно-активного середовища.* Це дозволило визначити основні складові теоретико-методичної підтримки управління бізнес-процесами – закономірності, цілі, підходи, функції, підсистеми, типи, об'єкти, категорії. Доведено, що рефлексивно-активне середовище взаємодії та координації між інформаційно-комунікаційними технологіями і адаптивним управлінням в регіоні уявляє собою вплив на інформаційні потоки при моделюванні прийняття рішень учасниками бізнес-процесів. Запропоновано відповідну структуру адаптивного управління суб'єктами підприємництва СЕС регіону з позиції синергетичного підходу, у якій для основних цілей стійкого управління визначені певні блоки розвитку: інноваційний, функціональний, інтелектуальний, інформаційно-комунікаційний.

9. *Надано методичний підхід до планування й реалізації ланцюгів ресурсного забезпечення СЕС регіону та її товарно-ресурсних ринків з моделлю у її складі, яка дозволяє провести оцінку ланцюгів ресурсного забезпечення на основі аналізу показників ефективності.* SCOR-модель поєднує собі такі управлінські технології як реінжиніринг і бенчмаркетинг. Побудовано структуру ланцюгів ресурсного забезпечення регіонального і міжрегіонального співробітництва на основі соціально-етичної концепції маркетингу, яка містить у своєму складі маркетинговий, виробничий, регіональний та секторальний рівні. Використання такої структури дозволяє досягти самозабезпечення і саморозвиток регіону на основі використання відтворювального підходу для формування взаємопов'язаних підсистем у складі СЕС регіону.

10. *Визначено важливіші аспекти формування векторів розвитку СЕС регіону в умовах існуючих процесів техноглобалізму, використовуючи при цьому заходи еволюції концептуальних моделей трансферу технологій: конструкцій систем, розвитку потенціалу, ситуаційного співробітництва, зміни ролей, створення стартапів.* Обґрунтовано появу платформових технологій, передумовою створення яких є наявність багатосторонніх ринків. Технологічна підтримка в роботі виступає як інструмент структуризації інтересів різних сторін на конкретних галузевих напрямках, основною метою якого є визначення уніфікованого підходу у поєднанні основних економічних, технологічних і соціальних викликів, які є життєво важливими у розвитку регіону за ознаками європейської конкурентоспроможності

та економічного зростання.

11. Узагальнено вплив інформаційно-комунікаційних технологій на управління бізнес-процесами в регіоні, що дозволяє змінювати як окремі елементи, так і самі процеси задля адаптації до вимог оточуючого середовища, яке швидко змінюється. Тому у роботі *проведено обґрунтування та ідентифікацію бізнес-процесів у трансформації СЕС регіону до саморозвитку на основі взаємодії та координації інформаційно-комунікаційного середовища і адаптації управління*. Доведено, що в основі побудови сучасних бізнес-процесів, які більш адаптовані до зовнішніх викликів, покладено побудову кіберфізичних, тобто інтелектуальних, систем, які інтегрують обчислювальні ресурси та фізичну сутність об'єкту дослідження.

12. Розроблено науково-обґрунтовані пропозиції щодо інструментального забезпечення ресурсами, *поліпшення продуктивності ланцюгів ресурсного забезпечення СЕС регіону на основі використання цифрових платформ* за допомоги імплементації закордонного досвіду у нейтралізації диспропорцій у ресурсному забезпеченні регіону. Дістало подальшого дослідження підґрунття формування цифрових платформ як складової цифрової економіки шляхом визначення її функцій, передумов розвитку, видів цінностей за різними бізнес-моделями, видами аналізу техніко-системного розрізу, трансформаційного ланцюга змін у розвитку бізнес-процесів, ознак, переваг. Проведено класифікацію мережевих ефектів, що виникають під час функціонування цифрових платформ за ознаками об'єкту впливу, виду ефекту, напряду дій, виду конкуренції, взаємозв'язків, мотиву і алгоритму функціонування, що позначається на бізнес-процесах в регіоні.

Робоча гіпотеза дослідження підтвердилась, а розроблені положення та рекомендації щодо ресурсного забезпечення саморозвитку СЕС регіону утворюють комплекс управлінських інструментів, що дозволяють регіонам підвищити ефективність свого соціально-економічного розвитку. Апробація розробок підтвердила їх результативність.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії

1. Топалова І.А., Захарченко В.І. Інноваційний розвиток регіонального промислового комплексу на засадах стратегічного управління: монографія. Одеса: Бахва, 2017. 172 с. (10,03 друк.арк. *особистий внесок автора*: обґрунтовано методичний підхід до формування регіональних стратегій інноваційного розвитку промисловості регіону на основі побудови ієрархічно взаємопов'язаної системи рішення цілей і завдань; удосконалено концептуальний підхід до формування теоретико-методичних основ інноваційного розвитку регіону на засадах стратегічного управління, 9,28 друк.арк.). URL:<http://search.nbuv.gov.ua/publ/REF-0000835432>.

2. Топалова І.А., Буркинський Б.В., Лисюк В.М. та ін. Логістика товарного ринку: монографія. За ред. Б.В. Буркинського, В.М. Лисюка. Одеса: ІПРЕД НАНУ, 2018. 244 с. (14,2 друк.арк. *особистий внесок автора*: розглянуто логістику ринку як

науку щодо ефективної організації ринкових процесів, питання управління ринковою логістикою, 4,38 друк.арк.). URL:<https://impeer.org.ua/2018-2/>.

3. Топалова І.А., Захарченко В.І., Меркулов М.М. та ін. Теоретико-методологічні аспекти підвищення конкурентоспроможності прикордонного регіону: монографія. За ред. В.І. Захарченко та М.М. Меркулова. Одеса: Атлант, 2018. 243 с. (14,18 друк.арк. *особистий внесок автора*: запропоновано теоретичний базис інноваційного розвитку промисловості регіону, 0,98 друк.арк.). URL: <https://suem.edu.ua/storage/doc/aspirantura/naukova-aktyvnist/izmayil-odesa-2018.pdf>.

4. Топалова І.А. Інноваційні логістичні підходи на товарних ринках: регіональний аспект. Information and Innovation Technologies in Economics and Administration. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts. Katowice School of Technology. Monograph 27. 2019. Pp. 155-161. (0,6 друк.арк.). URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/2979ee6e305fe7fcd478539e48bb1fcd.pdf>.

5. Topalova I.A. Development in Ukraine: problems and directions for their resolution. Science and innovation: Collection of scientific articles. Shioda GmbH, Steyr, Austria, 2019. Pp. 62-66. (0,49 друк.арк.). URL:https://www.academia.edu/40570180/Science_and_innovation_Collection_of_scientific_articles.

6. Топалова І.А., Буркинський Б.В., Лисюк В.М., Нікішина О.В. та ін. Інтеграційні механізми розвитку товарних ринків: монографія. За ред. Б.В. Буркинського. Одеса: ІПРЕЕД НАНУ, 2019. 244 с. (24,3 друк.арк. *особистий внесок автора*: запропоновано методологічні засади інституційного забезпечення реалізації ринкових інтеграційних механізмів, напрями вдосконалення інституційної бази інтеграційного розвитку українського ринку молока й плодоовочевої продукції, 1,4 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.31520/978-966-02-8911-6>.

7. Topalova I., Merkulov M. Innovative investment climate of Ukrainian Black Sea region: state and safety-oriented development. Edited by M.M. Merkulov. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2019. 308 p. (17,95 друк.арк. *особистий внесок автора*: features of creation of an innovative-investment climate in territorial socio-economic system, 0,72 друк.арк.). URL:<https://dspace.onu.edu.ua/handle/123456789/26091>.

8. Topalova I., Lysiuk V. Modern innovative and information technologies in the development of society. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts. Katowice School of Technology Monograph, 23. 2019. P. 173-180. (0,7 друк.арк. *особистий внесок автора*: визначено концепцію глобальних ланцюгів доданої вартості на основі інформаційних технологій та за допомогою інтеграційних економічних механізмів, 0,36 друк.арк.). URL:<http://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/4061/document.PDF>.

9. Топалова І.А. Теоретичні засади розвитку ринкової логістики у регіональному вимірі. Одеса: ІПРЕЕД НАНУ, 2019. 55 с. (2,22 друк.арк.).

10. Топалова І.А., Захарченко Л.А., Захарченко Є.М. Людський потенціал як чинник успішного соціально-економічного розвитку України: монографія. Одеса: Лерадрук, 2019. 156 с. (9,81 друк.арк. *особистий внесок автора*: розглянуто демографічні процеси в умовах соціально-економічної кризи в Україні,

проаналізовано соціально-економічне значення здоров'я населення задля підвищення конкурентоспроможності регіонів, 1,03 друк.арк.).

11. Топалова І.А., Уманець Т.В., Шлафман Н.Л. та ін. Домінанти сталого розвитку регіонів України. Одеса: ІПРЕЕД НАНУ, 2020. 620 с. (36,1 друк.арк. *особистий внесок автора*: запропоновано індикатори (показники) векторів регіонального розвитку підприємництва на засадах неоглобалізму, 2,66 друк.арк.). URL: <https://impeer.org.ua/2020-2/>.

12. Топалова І.А., Нікішина О.В., Тараканов М.Л. та ін. Методологічні засади формування ефективної логістики товарних ринків: монографія. За ред. Б.В. Буркинського, О.В. Нікішиної. Одеса: ІПРЕЕД НАНУ, 2020. 200 с. (11,4 друк. арк. *особистий внесок автора*: розглянуто еволюцію розвитку логістики економічних систем, теоретичні основи формування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків, логістична структура товарного ринку, 1,79 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.31520/978-966-02-9215-4>.

13. Топалова І.А. Цифрова трансформація соціально-економічних систем регіонів України. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology. Monograph 36. Contemporary issues of digital economy and society. Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. Pp. 272-281. (0,61 друк.арк.). URL:<http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/ab51486c0e709369b1ef6655fc5dd4dd.pdf>.

14. Топалова І.А., Уманець Т.В., Шлафман Н.Л. та ін. Трансформація теоретичних засад розвитку ринку інноваційних технологій. Одеса: ДУ «ІПРЕЕД НАНУ», 2021. 426 с. (24,8 друк.арк. *особистий внесок автора*: запропоновано шляхи підвищення результативності діяльності суб'єктів підприємництва в контексті розвитку ринку інноваційних технологій, 1,78 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.31520/978-966-02-9841-5>.

15. Топалова І.А., Лисюк В.М., Тараканов М.Л. та ін. Організаційно-економічні механізми формування ефективної логістики товарних ринків. Одеса: ІПРЕЕД НАНУ, 2021. 264 с. (15,35 друк.арк. *особистий внесок автора*: сформовано концепцію формування ефективних логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків; вдосконалено процес формування ринкових ланцюгів у регіональному та міжрегіональному вимірі, організаційні механізми розбудови ефективної логістики на овочевому ринку України, 2,42 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.31520/978-966-02-9571-1>.

16. Топалова І.А., Маковеєва О.В. Управління потенціалом ресурсного забезпечення регіону. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts Katowice School of Technology. Monograph 44. Role of science and education for sustainable development. Publishing House of Katowice School of Technology, 2021. С. 148-156. (0,58 друк.арк. *особистий внесок автора*: розроблено методологічні засади формування та управління потенціалом ресурсного забезпечення регіону, визначено підходи до формування потенціалу ресурсного забезпечення регіонів, 0,49 друк.арк.).

17. Топалова І.А., Уманець Т.В., Шлафман Н.Л. та ін. Адаптація управління бізнес-процесами в умовах цифровізації економіки: теоретичні засади. Одеса: ІРЕЕД НАНУ, 2022. 380 с. (22,09 друк.арк. *особистий внесок автора*: сформовано системну характеристику управління бізнес-процесами підприємницьких структур під впливом кіберфізичних систем на мезорівні, 1,0 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.31520/978-617-14-0054-2>.

18. Топалова І.А., Меркулов М.М., Захарченко В.І. та ін. Соціально-економічні та науково-технологічні аспекти безпекоорієнтованого розвитку прикордонного регіону: монографія. За ред. М.М. Меркулова. Одеса: Фенікс, 2022. 220 с. (12,32 друк.арк. *особистий внесок автора*: розглянуто програми соціально-економічного розвитку як інструмент програмно-цільового підходу розвитку регіону, 0,66 друк.арк.). URL: <http://lib.idgu.edu.ua/monographia-10052022/>.
URL: www.wydawnictwo.wst.pl/oferta_wydawnicza_oraz_zakup_publicacji/wydawnictwa/role_of_science_and_education_for_sustainable_development/83.

19. Топалова І.А., Меркулов М.М., Захарченко В.І. та ін. Маркетинг інновацій у стійкому розвитку прикордонного регіону: монографія. За ред. М.М. Меркулова. Одеса: Фенікс, 2023. 168 с. (24,36 друк.арк. *особистий внесок автора*: запропоновано методичний підхід до формування клієнтоорієнтованої маркетингової стратегії підприємства роздрібної торгівлі, 0,10 друк.арк.). URL: <http://hdl.handle.net/123456789/2140>.

20. Топалова І.А. Формування і розвиток ресурсного потенціалу соціально-економічної системи регіону: монографія. Одеса: ДУ «ІРЕЕД НАНУ», 2024. 464 с. (26,97 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.31520/978-617-14-0266-9>.

21. Топалова І.А., Меркулов М.М., Захарченко В.І. та ін. Економічна складність прикордонного регіону: монографія. За ред. М.М. Меркулова. Суми: Університетська книга, 2024. 190 с. (9,38 друк.арк. *особистий внесок автора*: запропоновано теоретичні засади побудови ланцюгів ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону, 1,0 друк.арк.). URL: <http://hdl.handle.net/123456789/2139>.

22. Топалова І.А., Уманець Т.В., Шлафман Н.Л. та ін. Домінанти та імперативи адаптації управління бізнес-процесами в умовах цифрової трансформації: монографія. За заг. ред. Т.В. Уманець. Одеса: ДУ «ІРЕЕД НАНУ», 2024. 397 с. (23,02 друк.арк. *особистий внесок автора*: розглянуто цифрову платформу як домінанту адаптації управління бізнес-процесами, пропозиції щодо функціонування складових рефлексивно-активного середовища взаємодії та координації управління бізнес-процесами на базі цифрових платформ, 2,36 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.31520/978-617-14-0242-3>.

Статті у наукових фахових виданнях України:

23. Топалова І.А., Захарченко В.І. Основні аспекти сучасного процесу зіставлення кредитоспроможності регіонів. *Держава та регіони*, 2017. №3 (96). С. 8-14. (0,41 друк.арк. *особистий внесок автора*: визначено об'єктивний рейтинг щодо посилення конкурентоспроможності регіону, 0,3 друк.арк.).

URL:http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2017/3_2017/4.pdf.

Індексується у міжнародних наукометричних базах: Index Copernicus International, Google Scholar, Crossref, OUCI, Vernadsky National Library.

24. Топалова І.А., Тараканов М.Л., Маковесв А.П. Складові товароруху плодоовочевої продукції: проблеми та інструменти їх усунення. *Економічні інновації*, 2018. №66. С. 190-196. (0,8 друк.арк. особистий внесок автора: здійснено діагностику використання каналів просування продукції на споживчі ринки та визначено типові області розбалансування відносин у відтворювальному циклі товароруху регіону, 0,45 друк.арк.).

URL:<https://ei-journal.com/index.php/journal/article/view/290/160>. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, ROAD, URAN, Crossref, Index Copernicus, World Cat, Sci Lit, ERIH PLUS, DOAJ.**

25. Topalova I.A., Zasharchenko V.I. Modern peculiarities of developing a technical task for competitiveness fastener products. *Економіка: реалії часу*, 2018. №1 (35). С. 26-35. (0,98 друк.арк. особистий внесок автора: досліджено вплив інноваційного вектору розвитку при розбудові верстатобудівного виробництва, 0,5 друк.арк.). DOI: URL:<http://doi.org/10.5281/zenodo.1303177>. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Index Copernicus, Google Scholar, EBSCO Publishing, Scientific Object Identifier, Globethics.**

26. Топалова І.А., Тараканов М.Л., Лисюк В.М., Лозова Т.П. Перспективні напрями та форми розвитку сіті-логістики в системі управління міським господарством. *Економічні інновації*, 2018. №66. С. 197-205. (0,91 друк.арк. особистий внесок автора: розроблено пріоритети сіті-логістики, які спрямовано на підтримку реформ адміністративно-територіального устрою міст, докорінне покращення міського навколишнього середовища, ліквідацію диспропорцій в параметрах якості життя та життєдіяльності різних районів міст, 0,33 друк.арк.). URL:<https://ei-journal.com/index.php/journal/article/view/291/161>. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, ROAD, URAN, Crossref, Index Copernicus, World Cat, Sci Lit, ERIH PLUS, DOAJ.**

27. Топалова І.А., Лисюк В.М., А. Roncevic. Відтворювальний принцип формування теорії ринкової логістики. *Економічні інновації*, 2018. №67. С. 120-130. (1,0 друк.арк. особистий внесок автора: запропоновано формування ланцюгів товарного ринку виходячи з реалізації функцій товароруху, 0,55 друк.арк.). URL: [https://doi.org/10.31520/ei.2018.20.2\(67\).119-129](https://doi.org/10.31520/ei.2018.20.2(67).119-129). **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, ROAD, URAN, Crossref, Index Copernicus, World Cat, Sci Lit, ERIH PLUS, DOAJ.**

28. Топалова І.А. Комплексна оцінка інноваційної привабливості галузі промисловості в регіоні: методичний аспект. *Вісник економічної науки України*, 2019. №1 (36). С. 137-142. URL:<http://www.venu-journal.org/download/2019/22-Topalova.pdf>. (0,87 друк.арк.). **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Open Access, Google Академія, Research Bible.**

29. Топалова І.А. Теоретичні основи формування логістичних ланцюгів регіональних товарних ринків. *Економічний вісник Донбасу*, 2019. №2(56). С. 126-134. URL:<http://www.evd-journal.org/ru/o-журнале/>. (1,01 друк.арк.). **Індексується у**

міжнародних наукометричних базах: Open Access, Google Академія, Research Bible.

30. Топалова І.А. Логістичні ланцюги регіональних товарних ринків: проблеми та шляхи формування і планування. *Вісник ХНУ*, 2019. №3 (270). С. 186-193. URL://journals.khnu.km.ua/vestnik/zmisthtme.htm. (0,92 друк.арк.). **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, Index Copernicus, Crossref, OUC.**

31. Топалова І.А., Тараканов М.Л., Буюклі-Таран Т.П. Інтеграційні логістичні механізми функціонування сировинного сектору ринку молока та молочних продуктів. *Економічні інновації*, 2019. №73. С. 161-170. (1,14 друк.арк. особистий внесок автора: розробка концептуальних засад використання інтеграційних механізмів в процесі забезпечення ресурсним потенціалом регіону, 0,8 друк.арк.). URL: [https://doi.org/10.31520/ei.2019.21.4\(73\).161-170](https://doi.org/10.31520/ei.2019.21.4(73).161-170). **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, ROAD, URAN, Crossref, Index Copernicus, World Cat, Sci Lit, ERIH PLUS, DOAJ.**

32. Топалова І.А., Лисюк В.М. Методологія формування та аналізу логістичної структури товарних ринків. *Економіка: реалії часу*, 2019. №5(45). С. 5-15. (1,14 друк.арк. особистий внесок автора: побудова схеми ресурсного забезпечення різних типів регіональних товарних ринків, 0,79 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3766749>. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Index Copernicus, Google Scholar, EBSCO Publishing, Ulrich's Periodicals Directory.**

33. Topalova I.A., Lisyuk V.M. Logistics development: evolution and prospects. *Економічні інновації*, 2020. №74. С. 122-128. (0,45 друк.арк. особистий внесок автора: визначення тенденцій та факторів впливу на розвиток ринково-логістичного середовища, 0,29 друк.арк.). URL:[https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.1\(74\)](https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.1(74)). **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, ROAD, URAN, Crossref, Index Copernicus, World Cat, Sci Lit, ERIH PLUS, DOAJ.**

34. Топалова І.А. Роль регіональної логістики на засадах економіки знань. *Бізнес-Інформ*, 2020. №5. С. 169-175. (0,59 друк.арк.). URL://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-5_0-pages-169_175.pdf. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Ulrichsweb GSD, RPE, Index Copernicus, DOAJ, Академія Google, Info BaseIndex, World Cat.**

35. Топалова І.А., Уманець Т.В. Формування та планування ланцюгів ресурсного забезпечення на регіональних товарних ринках на основі SCOR-моделі. *Вісник економічної науки*, 2020. №2 (39). С. 128-132. (0,58 друк.арк. особистий внесок автора: розробка системи планування ланцюгів ресурсного забезпечення на регіональних товарних ринках на основі SCOR-моделі та сучасних управлінських технологій, 0,48 друк.арк.). URL:[http://www.venu-journal.org/download/2020/2\(39\)/18-Umanets.pdf](http://www.venu-journal.org/download/2020/2(39)/18-Umanets.pdf). **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Open Access, Google Академія, Research Bible.**

36. Топалова І.А. Організаційно-економічний механізм формування ланцюгів ресурсного забезпечення регіональних товарних ринків: концептуальний підхід.

Вісник ХНУ, 2020. №3. С. 167-173. (1,0 друк.арк.).

[URL://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2020/VKNU-ES-2020-N3\(282\).pdf](http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2020/VKNU-ES-2020-N3(282).pdf).

Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, Index Copernicus, Crossref, OUC.

37. Топалова І.А., Уманець Т.В. Архітектура процесу побудови ланцюга ресурсного забезпечення саморозвитку регіону: методичний аспект. *Економічні інновації*, 2020. №76. С. 116-125. (0,85 друк.арк. *особистий внесок автора*: побудова структури ланцюга ресурсного забезпечення регіонального та міжрегіонального відповідального співробітництва на основі соціально-етичної концепції, 0,75 друк.арк.). URL:[https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.3\(76\).116-125](https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.3(76).116-125). **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, ROAD, URAN, Crossref, Index Copernicus, World Cat, Sci Lit, ERIH PLUS, DOAJ.**

38. Топалова І.А. Етапи побудови організаційно-економічного механізму формування ланцюгів ресурсного забезпечення саморозвитку регіону. *Бізнес-Інформ*, 2020. №7. С. 118-124. (0,7 друк.арк.). URL:<https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-118-124>. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Ulrichsweb GSD, RPE, Index Copernicus, DOAJ, Академія Google.**

39. Топалова І.А. Особливості формування логістичної інфраструктури регіональних товарних ринків. *Зб. наук. праць Черкаського державного технологічного університету*, 2020. №58. С. 22-31. (0,82 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.24025/2306-4420.0.58.2020.212735>. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Index Copernicus, DOAJ, Google Scholar.**

40. Топалова І.А. Методологія формування та планування ланцюгів ресурсного забезпечення регіональних товарних ринків. *Держава та регіони*, 2020. №5 (116). С. 83-90. (0,87 друк.арк.).

[URL://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/5_2020/5_2020.pdf](http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2020/5_2020/5_2020.pdf).

Індексується у міжнародних наукометричних базах: Index Copernicus International, Google Scholar, Crossref, OUCI, Vernadsky National Library.

41. Топалова І.А. Формування потенціалу ресурсного забезпечення економіки регіону: теоретичний аспект. *Ефективна економіка*, 2020. №10. (0,74 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.10.63>. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Index Copernicus, Google Scholar.**

42. Топалова І.А. Соціально-економічний розвиток регіонів: закономірності та створення умов для їх саморозвитку. *Інфраструктура ринку*, 2020. №49. С. 218-221. (0,53 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct49-37>. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, Crossref, Index Copernicus.**

43. Топалова І.А. Організаційні механізми формування ефективної логістики овочевого ринку України. *Економічні інновації*, 2020. №4 (77). С. 150-170. (1,79 друк.арк.). URL:[https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.4\(77\)](https://doi.org/10.31520/ei.2020.22.4(77)). **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, ROAD, URAN, Crossref, Index Copernicus, World Cat, Sci Lit, ERIH PLUS, DOAJ.**

44. Топалова І.А., Маковецька О.В. Адаптивний розвиток суб'єктів господарювання регіональної економічної системи в умовах цифровізації. *Бізнес-Інформ*, 2021. №4. С. 97-103. (0,89 друк.арк. *особистий внесок автора*: визначено

підходи до адаптивного розвитку суб'єктів господарювання регіональної економічної системи, 0,75 друк.арк.). URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-4-97-103>. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Ulrichsweb GSD, RPE, Index Copernicus, DOAJ, Академія Google, Info Base Index.**

45. Топалова І.А. Шляхи підвищення результативності діяльності суб'єктів підприємницької діяльності регіону в контексті розвитку ринку інноваційних технологій. *Економічні інновації*, 2021. №3 (80). С. 319-328. (1,58 друк.арк.). [https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.3\(80\).319-328](https://doi.org/10.31520/ei.2021.23.3(80).319-328). **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, ROAD, URAN, Crossref, Index Copernicus, World Cat, Sci Lit, ERIH PLUS, DOAJ.**

46. Топалова І.А. Управління бізнес-процесами під впливом кіберфізичних систем на мезорівні. *Економічні інновації*, 2022. № 3 (84). С. 111-120. (0,9 друк.арк.). URL: [https://doi.org/10.31520/ei.2022.24.3\(84\).111-120](https://doi.org/10.31520/ei.2022.24.3(84).111-120). **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, ROAD, URAN, Crossref, Index Copernicus, World Cat, Sci Lit, ERIH PLUS, DOAJ.**

47. Топалова І.А. Адаптивне управління бізнес-процесами на мезорівні з позиції формування рефлексивно-активного середовища. *Причорноморські економічні студії*, 2022. №78. С. 80-88. (0,74 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.78-13>. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, Crossref, Index Copernicus**

48. Топалова І.А. Шляхи підвищення результативності діяльності суб'єктів господарювання регіону в контексті їх ресурсного забезпечення. *Бізнес-Інформ*, 2022. №11. С. 133-141. (0,8 друк.арк.). URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-11-133-141>. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Ulrichsweb GSD, RPE, Index Copernicus, DOAJ, Академія Google, Info Base Index, World Cat.**

49. Топалова І.А. Теоретичний базис саморозвитку соціально-економічної системи (регіону). *Наук. зб. ХНУ*, 2022. №6. Т.2. С. 224-230. (1,06 друк.арк.). URL: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-38](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-38). **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, Index Copernicus, Crossref, OUC.**

50. Топалова І.А. Теоретичні основи структурних змін ресурсного забезпечення підприємницького сектору. *Економічні інновації*, 2023. №2 (87). С.76-85. (0,95 друк.арк.). URL: [https://doi.org/10.31520/ei.2023.25.2\(87\).76-85](https://doi.org/10.31520/ei.2023.25.2(87).76-85). **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, ROAD, URAN, Crossref, Index Copernicus, World Cat, Sci Lit, ERIH PLUS, DOAJ.**

51. Топалова І.А., Захарченко В.І., Балахонова О.В. До питання систематизації моделей управління запасами в інтегрованих ланцюгах постачання. *Наук. вісник МГУ*, 2023. №54. С. 4-12. (0,95 друк.арк. *особистий внесок автора*: систематизовано інтегровані ланцюги постачання, визначено їх сутність та роль у економіці, 0,55 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-2675/2023-54-1>. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, Crossref, Index Copernicus.**

52. Топалова І.А. Трансформація сучасних бізнес-процесів на основі запровадження цифрових платформ. *Проблеми системного підходу в економіці*, 2023. №4(93). С. 39-45. (0,61 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2023->

4-6. Індексуються у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, Crossref, Index Copernicus.

53. Топалова І.А. Функціонування складових рефлексивно-активного середовища та управління бізнес-процесами на базі цифрових платформ. *Економічні інновації*, 2023. №4 (89). С. 104-112. (0,66 друк.арк.). URL: [https://doi.org/10.31520/ei.2023.25.4\(89\).104-112](https://doi.org/10.31520/ei.2023.25.4(89).104-112). **Індексуються у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, ROAD, URAN, Crossref, Index Copernicus, World Cat, Sci Lit, ERIH PLUS, DOAJ.**

54. Топалова І.А. Теоретико-методологічне обґрунтування формування управлінської моделі цифрової платформи. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, 2024. №10. С. 1-14. (0,65 друк.арк.). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13857531>. **Індексуються у міжнародних наукометричних базах: Google scholar, Crossref (DOI).**

55. Топалова І.А. Теоретико-методологічні основи управлінської моделі цифрової платформи в умовах рефлексивно-активного середовища взаємодії та координації бізнес-процесів. *Економічні інновації*, 2024. №4(93). С. 166-174. (0,88 друк.арк.). URL: <https://ei-journal.com/index.php/journal/issue/view/96>. **Індексуються у міжнародних наукометричних базах: Google Scholar, ROAD, URAN, Crossref, Index Copernicus, World Cat, Sci Lit, ERIH PLUS, DOAJ.**

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

56. Topalova I.A., Kostenko R.V., Zakharchenko N.V., Zakharchenko O.V., Shatalova L.S. Diagnostics of Formedness of System of Values of Future Economists in Professional Preparation Process. *European Research Studies Journal*, 2017. Volume XX, Issue 4A. Pp. 675-683. (0,37 друк.арк. *особистий внесок автора*: визначено ціннісні орієнтації працівників як важливу спрямованість потреб індивіда на певну групу цінностей задля підвищення ефективності праці, 0,20 друк.арк.). URL: <https://ersj.eu/journal/863>. **Індексуються у міжнародних наукометричних базах: SCOPUS, EconLit, EBSCO, RePEc, SSRN, ZBW, Crossref, Index Copernicus, Google Scholar.**

57. Topalova I.A., Kostenko R.V., Zakharchenko O.V., Zakharchenko N.V. and Balakhonova O.V. The Innovative Technologies of Education in the Higher Economic Education of Ukraine. *European Research Studies Journal*, 2018. Volume XXI, Issue 1. Pp. 340-351. (0,89 друк.арк. *особистий внесок автора*: визначено взаємозалежність оволодіння персоналом знаннями, уміннями та навичками до підвищення продуктивності праці, 0,29 друк.арк.). URL: <https://ersj.eu/journal/952>. DOI: [10.35808/ersj/952](https://doi.org/10.35808/ersj/952). **Індексуються у міжнародних наукометричних базах: SCOPUS, EconLit, EBSCO, RePEc, SSRN, ZBW, Crossref, Index Copernicus, Google Scholar.**

58. Topalova I., Umanets T., Grinevich L., Darienko O., Shatalova L. Economical self-sufficiency of a territorial community as a system characteristic of its self-development. *Academy of Strategic Management Journal*, 2018. Volume 17. Issue 5. (0,33 друк.арк. *особистий внесок автора*: розроблено систему оцінки забезпечення економічної самодостатності територій на основі узагальнення показників у 5

блоків, 0,18 друк.арк.). URL://www.abacademies.org/articles/economicselfsufficiency-of-a-territorial-community-as-a-system-characteristic-of-itselfdevelopment-7515.html.

Індексується у міжнародних наукометричних базах: SCOPUS, Crossref, Index Copernicus, Google Scholar, SJCR, CSIC, SJR, SCImago, SIR, AtlasofScience.

59. Topalova I.A., Zakharchenko N.V., Horbachenco S.A., Hrinchenko R.V., Fialkovska A.A. Formation principles of the organizational and economic management mechanism of the regional enterprises creative potential. Collection of scientific papers «*Financial and credit activities: problems of theory and practice*», 2021. №4 (39). С. 405-414. (0,94 друк.арк. особистий внесок автора: запропоновано побудова організаційно-економічного механізму управління креативним потенціалом регіону, 0,35 друк.арк.).

URL://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3474 URL://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i39.2.41404. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: SCOPUS, COPE, CASPA, DOAJ Seal, Crossref, Google Scholar, Index Copernicus.**

60. Topalova I., Kassien O., Lozova T., Us H., Riepnova T., Kulakovska T. The impact of globalization processes on the technological development change. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research*. Papers published in the journal express the viewpoints of independent authors, 2023. Volume 13, Issue 1, Special Issue XXXIII. P. 23-28. (0,74 друк.арк. особистий внесок автора: визначено вплив глобалізаційних процесів на технологічний розвиток задля виявлення подальших напрямів соціально-економічного розвитку регіонів в Україні, 0,65 друк.арк.). URL://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130133/PDF/130133.pdf. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: Web of Science (ESCI), ERIH PLUS, Cross Ref, EBSCO, Index Copernicus, Scilit, Google Scholar.**

61. Topalova I., Lozova T., Riepnova T., Dashchenko N., Chudaieva I., Darushyn O. Business Process Management in Entrepreneurial Activity Basedona Platform Approach. *Indian Journal of Information Sources and Services*, 2024. Vol. 14, №2. Pp. 46-55. (0,77 друк.арк. особистий внесок автора: досліджено стратегічну інтеграцію бізнес-процесів у підприємницьку діяльність за допомогою платфоцентричного підходу, необхідність цифрової трансформації бізнес середовища задля оптимізації його ефективності та підвищення конкурентоспроможності, 0,62 друк.арк.). URL://ojs.trp.org.in/index.php/ijiss/article/view/4387 DOI:<https://doi.org/10.51983/ijiss-2024.14.2.08>. **Індексується у міжнародних наукометричних базах: SCOPUS, J-Gate, Google Scholar, EBSCO Information Services, Engineering Source, Library, Scilit, Cross Ref, World Cat.**

62. Topalova I., Umanets T. Peculiarities of innovation policy in the context to the formation of the system of technological entrepreneurship. *Science and practice: innovative approach: Collection of scientific articles*. Les Editions L'Originale, Paris, France, 2017. Pp. 24-30. (0,49 друк.арк. особистий внесок автора: визначено характеристику процесу переходу до нового технологічного укладу, 0,32 друк.арк.). URL:<https://conferencii.com/archive/2017-09.pdf>.

63. Topalova I.A. System analysis of the innovational security level of the industrial complex of the Odessa region. *Business Economics*, 2018. Issue 4(2). 53. Pp. 453-475. (0,97 друк.арк.). URL:<https://link.springer.com/journal/11369/volumes-and-issues>.

64. Topalova I., Umanets T. Assessment of the infrastructure and production potential of the region in the context technological entrepreneurship in Ukraine. *Research and Innovation: Collection of scientific articles*. Yunona Publishing, New York, USA. 2019. Pp. 73-79. (0,41 друк.арк. *особистий внесок автора*: визначено структурну компонентну базу інфраструктурно-виробничого потенціалу технологічного підприємництва регіону, 0,29 друк.арк.). <URL://conferencii.com/files/archive/2019-02.pdf>.

65. Топалова І.А. Регіональне та міжрегіональне співробітництво на засадах формування ланцюгів доданої вартості. *Topical issues of the development of modern science*. Abstracts of the 4th International scientific and practical conference. Publishing House «ACCENT». Sofia, Bulgaria. 2019. Pp. 614-620. (0,26 друк.арк.).

Інші публікації:

66. Topalova I.A. Methodological approaches on the selection of options for innovational development of regional industrial complex. *Economics. Ecology. Socium*, 2017. №1. Pp. 16-34. (0,7 друк.арк.).

67. Топалова І.А. Формування цілей регіонального маркетингу. XIII Всеукр. наук.-практ. конф. «Проблеми сучасного управління: економічні, екологічні, політико-правові, історичні, культурні, ментальні аспекти» (м. Одеса, 23.11.2017 р.). Одеса: Лерадрук, 2017. С. 18-23. (0,29 друк.арк.).

68. Топалова І.А. Формування позитивного іміджу державно-приватного партнерства на регіональному рівні: теоретичний аспект. Наук.-практ. конф. «Перспективні напрями вітчизняної науки» (м. Одеса, 17.05.2018 р.). Одеса: Лерадрук, 2018. С. 52-60. (0,32 друк.арк.).

69. Топалова І.А. Методичні аспекти розвитку регіональних соціо-економічних систем. XIV Міжн. наук.-практ. конф. «Проблеми сучасного управління: економічні, екологічні, політико-правові, історичні, культурні, ментальні аспекти» (м. Одеса, 21.11.2018 р.). Одеса: Лерадрук, 2018. С. 33-38. (0,25 друк.арк.).

70. Топалова І.А. Вплив міжрегіональної інтеграції на розвиток інноваційних процесів. *Освіта, економіка, управління: сучасний стан та інновації*: збірник наукових праць. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2019. №2. С. 132-135. (0,22 друк. арк.).

71. Топалова І.А., Лисюк В.М. Наука і суспільство – взаємна інтеграція. *Наука як рушійна сила ефективного розвитку держави*: зб. наук. праць за матеріалами Міжн. наук.-практ. конф.(м. Одеса, 17.05.2019 р.). Одеса: Лерадрук, 2019. С. 238-247. (0,62 друк.арк. *особистий внесок автора*: визначено взаємовідносини науки із суспільством через механізм взаємної інтеграції їх інтересів на основі економіки знань, 0,49 друк.арк.).

72. Топалова І.А. Маркетинг території як запорука формування ресурсно-товарної бази розвитку регіону. Зб. наук. праць за матеріалами XV Міжн. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми сучасного управління в соціально-економічних, гуманітарних та технічних системах» (м. Одеса, 14.11.2019 р.). Одеса: Лерадрук, 2019. С. 31-42.(0,45 друк.арк.).

73. Топалова І.А. Взаємодія суб'єктів регіональної економічної системи на засадах цифровізації. *Перспективні напрями розвитку наукової думки в XXI*

столітті: зб. наук. праць (м. Одеса, 15.05.2020 р.). Одеса: Лерадрук, 2020. С. 109–115. (0,29 друк.арк.).

74. Топалова І.А. Формування ефективних логістичних ланцюгів на регіональних товарних ринках. Зб. наук. праць за матеріалами XVI Міжн. наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми сучасного управління в соціально-економічних, гуманітарних та технічних системах» (м. Одеса, 19.11.2020 р.). Одеса: Лерадрук, 2020. С. 26-32. (0,34 друк.арк.).

75. Топалова І.А. Особливості формування потенціалу ресурсного забезпечення регіону. *Перспективні напрями розвитку наукової думки в XXI столітті*: зб. наук. праць за матеріалами III Міжн. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 14.05.2021 р.). Одеса: Лерадрук, 2021. С. 125-131. (0,33 друк.арк.).

76. Топалова І.А. Сутність бізнес-процесів суб'єктів господарювання регіональної економічної системи на засадах адаптивного розвитку. *Освіта, економіка, управління: сучасний стан та інновації*. Ізмаїл: РВВ ІДГУ, 2021. № 6. С. 80-88. (0,60 друк.арк.).

77. Топалова І.А. Вплив інформаційно-комунікаційного середовища на управління бізнес-процесами на регіональному рівні. Зб. наук. праць за матеріалами 18 Міжн.наук.-практ. конф. «Актуальні проблеми сучасного управління в соціально-економічних, гуманітарних та технічних системах» (м. Одеса, 17.11.2022 р.). Одеса: Лерадрук, 2022. С. 30-35. (0,25 друк.арк.).

78. Топалова І.А. Виявлення структурних диспропорцій ресурсного забезпечення підприємницького сектору. За матеріалами V Міжн. наук.-практ. конф. «Перспективні напрями розвитку наукової думки в XXI столітті» (м. Одеса, 19.05.2023 р.). Одеса: Лерадрук, 2023. С. 233-241. (0,25 друк.арк.).

Тези наукових доповідей:

79. Топалова І.А. Сучасні основи регіонального маркетингу. Міжвузівська наук.-практ. конф. «25 років незалежності України: історія, сьогодення, стратегії майбутнього розвитку» (м. Одеса, 12.04.2017 р.). Одеса: Лерадрук, 2017. С. 36-40. (0,15 друк.арк.).

80. Топалова І.А., Лисюк В.М. Формування концепції глобальних ланцюгів вартості за логістичним принципом. *Маркетинг: виклики та рішення*. Матеріали наук.-практ. конф. За ред. Литовченко І.Л. Ромата Є.В. Одеса, ОНЕУ, 2019. С. 31-33. (0,36 друк.арк. *особистий внесок автора*: розглянуто вибір концепції і стратегії формування логістичних ланцюгів на внутрішніх та зовнішніх ринках, 0,20 друк.арк.).

81. Топалова І.А., Уманець Т.В., Топалов С.В. Моніторинг економіко-екологічного потенціалу технологічного підприємництва в регіонах України. *Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури*. Матеріали V Міжн. наук.-практ. конф. (м. Львів, 23-25.05.2019 р.). Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. С. 436-437. (0,17 друк.арк. *особистий внесок автора*: визначено характеристику природи регіонального лідерства з позиції технологічної компоненти, 0,10 друк.арк.).

82. Топалова І.А. Результативність діяльності суб'єктів підприємницької діяльності регіону: проблеми та шляхи підвищення. *Україна в світовому економічному просторі: сучасні виклики та інноваційні рішення*. Матеріали XII Міжн. наук.-практ. конф. Залізний порт, 2021. С. 23-25.(0,14 друк.арк.).

83. Топалова І.А. Регіональні аспекти управління бізнес-процесами. *Formation of innovative potential of world science: collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference*. (19.08.2022, Tel Aviv). State of Israel: European Scientific Platform. Pp. 25-26. (0,17 друк.арк.).

84. Топалова І.А., Захарченко В.І. Розвиток антикризового механізму управління регіоном в умовах функціонування ВЕЗ. V Міжн. наук.-практ. конф. «Сучасний менеджмент економічних систем в координатах парадигми сталого розвитку» (м. Одеса, 18.09.2023 р.). НУ «Одеська політехніка». С. 59-60. (0,21 друк.арк. *особистий внесок автора*: розробка антикризового механізму управління як запорука адаптації бізнес-процесів, 0,15 друк.арк.).

85. Топалова І.А. Формування ланцюгів доданої вартості на основі цифрових платформ. *Грааль науки*, 2023. №32. С. 47-49. (0,16 друк.арк.).

86. Топалова І.А. Теоретичні основи дослідження диспропорцій в економіці. *Економіка, менеджмент і бізнес-адміністрування в системі транскордонного співробітництва*: зб. мат. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 23.06.2023 р.). Черкаси: ПЗВО «Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова», 2023. Ч. I. С. 64-68.(0,21 друк.арк.).

87. Топалова І.А. Систематизація сфер застосування цифрових платформ та трансформаційних змін у сферах реального сектору економіки. *Грааль науки*, 2023. № 33. С. 46-49. (0,19 друк.арк.).

88. Топалова І.А., Ширяєва Л.В. Державний фінансовий контроль в умовах трансформації національної економіки. IX міжн. наук.-практ. конф. «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи» (м. Одеса, 22-23.09.2023 р.). Одеса, 2023. С. 284-286. (0,19 др.арк. *особистий внесок автора*: розглянуто умови трансформації національної економіки, 0,10 друк.арк.).

89. Топалова І.А. Цифрові сервіси для суб'єктів бізнес-процесів на базі цифрової платформи. X наук.-практ. конф. «Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи» (м. Одеса, 4-5.10.2024 р.). ОНЕУ, 2024. С. 787-789. (0,18 друк.арк.).

АНОТАЦІЯ

Топалова І.А. Теоретико-методологічні засади формування ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону в умовах техноглобалізму. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05 - Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – ПрАТ «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»», Київ, 2025.

Дисертаційну роботу присвячено дослідженню теоретико-методологічних і методичних засад формування ресурсного забезпечення саморозвитку соціально-економічної системи регіону в умовах техноглобалізму та розробці практичних рекомендацій для активізації його соціально-економічного розвитку. Для цього проаналізовано стан сучасних досліджень, присвячених соціально-економічному розвитку та інфраструктурі регіонів, особливостям сучасного процесу глобалізації та науково-технологічного розвитку, виокремленню природно-ресурсного потенціалу, систематизовано наукові погляди на зазначені питання, розглянуто передумови та чинники цифрової економіки у підприємстві.

Виявлено, що відповідно до сучасних трендів регіон стає не тільки середовищем здійснення економічних дій, але й продавцем товарів, послуг, ресурсів, що робить його повноправним суб'єктом ринку, об'єктом політики держави в цілому з інтеграцією у світове господарство. Розвиток соціально-економічної системи регіону базується на багатьох факторах, важливішим з яких є ресурсний потенціал, який формується під впливом інноваційних змін, впровадженні новітніх технологій, інтенсифікації використання наявних резервів і ресурсів, висококваліфікованого персоналу з відповідними компетенціями. Особливо гостро постають питання самозабезпечення соціально-економічної системи регіону на засадах її саморозвитку. Перспективний соціально-економічний розвиток вбачається в реалізації концепції саморозвитку вітчизняних регіонів на основі ресурсного потенціалу їх територій. Саме ресурсне забезпечення надає цілісний зміст соціально-економічній системі регіону, забезпечуючи її незалежність та конкурентоспроможність.

Зміни, що пов'язані з появою новітніх технологій, цілеспрямованого інноваційного розвитку, формують, у свою чергу, таке явище як техноглобалізм, який виступає основою процесів глобалізації економіки, інноваційно-інвестиційної активності, інформаційного глобалізму, інноваційних процесів, інтернаціоналізації технологій, прирощення нових знань. Частиною техноглобалізму є цифрова трансформація, яка визначає шлях подальшого розвитку соціально-економічних систем регіону.

Цифрова трансформація усіх сфер діяльності регіону безпосередньо пов'язана з його організаційним устроєм, соціальною і виробничою підсистемами, економічною політикою. Формування всебічного е-середовища, нових форм товарного обміну, цифрової трансформації бізнес-середовища, платформатизації господарської діяльності соціально-економічної системи регіону – це умови впевненого сьогодення.

Розроблено концептуальні підходи до саморозвитку соціально-економічної системи регіону, які набувають практичного значення. У процесі саморегулювання і адаптації до постійно змінних умов внутрішнього і зовнішнього середовища виникає зміна організаційної системи на самоорганізацію. Важливими при цьому постають питання формування і використання потенціалу ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону, визначення його особливостей та можливостей ефективного використання в економіці вітчизняних регіонів, кількісної та якісної його оцінки, ефективного освоєння ресурсів та формування

ланцюгів ресурсного забезпечення соціально-економічної системи регіону.

Доведено, що в умовах цифровізації суспільного життя, цифрова трансформація господарської та підприємницької діяльності потребує більш детального дослідження питань методичного забезпечення формування інструментарію впровадження процесу цифрових технологій у регіональні бізнес-процеси, одним з яких є створення цифрових платформ. Поставлено і вирішено питання створення взаємозв'язків між цифровими технологіями та компетентнісним потенціалом – змістом господарської діяльності, розвитком підприємницького середовища, суб'єктами бізнес-процесів, регіонального ринкового середовища. Це дозволяє будувати сталі взаємозв'язки між учасниками цих процесів, створювати можливості для появи нових бізнес-моделей, забезпечувати регіональну і міжрегіональну взаємодію суб'єктів господарювання задля перерозподілу ресурсів та сировини, забезпечувати товарно-ресурсну незалежність соціально-економічної системи регіону, швидко реагувати на зміни в оточуючому середовищі в умовах військового стану, розгалужувати ринкову інфраструктуру.

Сьогодні наукові інтереси фахівців змістилися у бік дослідження стійкості та витривалості соціально-економічної системи регіону у конкурентному середовищі, що викликано все більшим проявом тенденцій техноглобалізму.

Ключові слова: саморозвиток, регіон, соціально-економічна система, техноглобалізм, ресурс, бізнес-процес, адаптація, управління, потенціал, ланцюг, ефективність, трансформація, цифровізація, інновація, результативність.

ABSTRACT

Topalova I.A. Theoretical and methodological foundations of the formation of resource support for the self-development of the socio-economic system of the region in the conditions of techno globalism. – Qualification work as a manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Economic Sciences on the specialty 08.00.05 - development of productive forces and regional economy. PJSC «Higher educational institution» Interregional Academy of Personnel Management», Kyiv, 2025.

The dissertation is devoted to the study of the theoretical, methodological and methodological foundations of the formation of resource support for the self-development of the socio-economic system of the region in the conditions of techno globalism and the development of practical recommendations for the activation of its socio-economic development. For this, the state of modern research devoted to the socio-economic development and infrastructure of regions, the features of the modern process of globalization and scientific and technological development, the identification of natural resource potential, systematized scientific views on the mentioned issues, considered the prerequisites and factors of the digital economy in entrepreneurship were analyzed.

It was revealed that according to modern trends, the region becomes not only an environment for economic activities, but also a seller of goods, services, and resources, which makes it a full-fledged market subject, an object of state policy as a whole with integration into the world economy. The development of the socio-economic system of the

region is based on many factors, the most important of which is the resource potential, which is formed under the influence of innovative changes, the introduction of the latest technologies, the intensification of the use of available reserves and resources, highly qualified personnel with the appropriate competencies. The issue of self-sufficiency of the socio-economic system of the region on the basis of its self-development is particularly acute. Promising socio-economic development is seen in the implementation of the concept of self-development of domestic regions based on the resource potential of their territories. It is resource provision that provides a holistic meaning to the socio-economic system of the region, ensuring its independence and competitiveness.

Changes associated with the emergence of the latest technologies, purposeful innovative development, in turn, form such a phenomenon as techno globalism, which is the basis of the processes of globalization of the economy, innovation and investment activity, information globalism, innovation processes, internationalization of technologies, and the growth of new knowledge. Part of techno globalism is digital transformation, which determines the path of further development of the socio-economic systems of the region.

The digital transformation of all areas of the region's activity is directly related to its organizational structure, social and production subsystems, and economic policy. The formation of a comprehensive e-environment, new forms of commodity exchange, digital transformation of the business environment, platformization of economic activity of the socio-economic system of the region are the conditions of a confident present.

Conceptual approaches to the self-development of the socio-economic system of the region, which acquire practical significance, have been developed. In the process of self-regulation and adaptation to constantly changing conditions of the internal and external environment, a change of the organizational system to self-organization occurs. At the same time, the issues of formation and use of the potential of resource support of the socio-economic system of the region, determination of its features and possibilities of effective use in the economy of domestic regions, quantitative and qualitative assessment, effective development of resources and formation of chains of resource support of the socio-economic system of the region become important.

It has been proven that in the conditions of digitalization of social life, digital transformation of economic and entrepreneurial activities, the issue of methodical support for the formation of tools for the implementation of digital technologies in regional business processes, one of which is the creation of digital platforms, requires a more detailed study. The issue of creating relationships between digital technologies and competence potential - the content of economic activity, the development of the business environment, subjects of business processes, and the regional market environment - was raised and resolved.

This made it possible to build stable relationships between the participants of these processes, create opportunities for the emergence of new business models, ensure regional and interregional interaction of economic entities for the redistribution of resources and raw materials, ensure product and resource independence of the socio-economic system of the region, to quickly respond to changes in the surrounding environment in the conditions of martial law, to branch out the market infrastructure.

Today, the scientific interests of researchers have shifted towards the stability and endurance of the socio-economic system of the region in a competitive environment, which is caused by the increasing manifestation of techno-globalism trends.

Keywords: self-development, region, socio-economic system, techno globalism, resource, business process, adaptation, management, potential, chain, efficiency, transformation, digitalization, innovation, effectiveness.